

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

Kaamoksessa ei tarvitse kuulla

- Radiolähetyksen tulkkaukseen valmistautuminen

Noora Heikkilä

Viittomakielentulkin ko (240 op)

Huhtikuu / 2015

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Koulutusohjelman nimi

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Noora Heikkilä	Sivumäärä 40
Työn nimi Kaamoksessa ei tarvitse kuulla- Radiolähetyksen tulkkaukseen valmistautuminen	
Ohjaava(t) opettaja(t) Anne-Mari Jaamalainen	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Oulun seudun amk, kulttuurialan yksikkö /Jussi Haukkamaa	
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyön tavoitteena oli tulkata radiolähetys viittomakielelle. Tulkkaus toteutettiin 12.12.2014 Oulun seudun ammattikorkeakoululla kulttuurialan yksikössä Oulussa. Työ tehtiin yhteistyössä Oulun seudun ammattikorkeakoulun journalismin opiskelijoiden kanssa. Kyseessä oli opiskelijoiden toteuttama opiskelijaradio Radio Kaamos, jonka yksi lähetys tulkattiin viittomakielelle. Työn tilaajana toimi Oulun seudun amk, kulttuurialan yksikkö.</p> <p>Työ oli toiminnallinen opinnäytetyö. Tulkkaus toteutettiin paritulkkauksena. Tutkimusmenetelminä työssä olivat toiminnallisuus, havainnointi ja oppimispäiväkirja. Raportissa tutkittiin näiden menetelmien avulla lähetyksen tulkkaukseen valmistautumista sekä yhteistyötä toimittajien kanssa valmistautumisvaiheessa.</p> <p>Tässä opinnäytetyössä selvitettiin, kuinka valmistaudutaan radiolähetyksen tulkkaukseen. Työssä tutkittiin myös, millaista yhteistyötä radion lähetyksen tulkkaukseen valmistautuminen vaatii journalistien ja tulkkien välillä. Työ edistää tulkkausalaan tutkimalla radiolähetyksen tulkkausta valmistautumisen näkökulmasta, mitä ei aiemmin ole tutkittu.</p> <p>Opinnäytetyössä selvitettiin radiolähetyksen tulkkaukseen valmistautumista. Valmistautuessa tulkin tulee olla tietoinen radiotyön perusteista sekä toimintatavoista. Tulkin tulee etukäteen tutustua radiokanavaan ja ohjelmasisältöihin. Suora lähetys ja radion rakenne tuovat tulkkaukseen omat haasteensa. Valmistautumiseen voi myös soveltaa samoja periaatteita, kuin muihinkin tulkkauksiin. Yhteistyö toimittajien kanssa on tärkeässä asemassa valmistautumisvaiheessa. Molempien osapuolten on tiedotettava työstään ja sen erityispiirteistä. Valmistautumisessa on otettava huomioon myös kulttuurierot. Tuloksia voidaan hyödyntää suoran lähetyksen ja erityisesti radiolähetyksen tulkkaukseen valmistautumisessa.</p> <p>Tämä opinnäytetyö on suunnattu viittomakielen tulkeille, viittomakielen tulkkio opiskelijoille sekä journalismin opiskelijoille ja ammattilaisille.</p>	
Asiasanat Viittomakieli, tulkkaus, radio, radiolähetys	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Name of the Degree Programme

ABSTRACT

Author Noora Heikkilä	Number of Pages 40
Title Preparing to interpret a radio broadcast	
Supervisor(s) Anne-Mari Jaamalainen	
Subscriber and/or Mentor The Oulu University of Applied Sciences, The School of Media and Performing Arts /Jussi Haukkamaa	
Abstract <p>The main goal of the thesis was to interpret a radio broadcast into Finnish Sign language. The interpretation was accomplished in co-operation with the journalism students of the Oulu University of Applied Sciences. The Radio Kaamos was executed by the students of the Oulu University of Applied Sciences, which was the subscriber of the thesis. The interpretation fulfilled on the 12th of December in 2014 and contained one radio broadcast.</p> <p>The thesis was functional. The research methods were functionality, observation and a learning diary. The first research problem was how to prepare to interpret the radio broadcast. The second problem tried to solve, what kind of co-operation is needed between the interpreters and the journalists.</p> <p>The thesis shows how to prepare to interpret a radio broadcast. A Sign language interpreter must be aware about the basics of radio work and the radio broadcasts. Before the interpretation, the interpreter must gather information about the radio and its programmes. The live broadcast and radio itself contain challenges interpreting to Sign language. Also the cultural differences have to be noticed. The results show that both the journalists and the interpreters must be informed about each other's professions. The co-operation and communicating are important part of working with this kind of project.</p> <p>This thesis is aimed for Sign language interpreters, Sign language interpreter students, journalism students and professional journalists.</p>	
Keywords Sign language, interpretation, radio, radio broadcast	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 VIITTOMAKIELISTEN KOHDERYHMIEN JA TULKKAUSPALVELUIDEN ESITTELY	7
2.1 Viittomakieliset	7
2.2 Tulkkauspalvelut	8
3 RADIO MEDIANA	10
4 TYÖN LÄHTÖKOHDAT	12
4.1 Tutkimuskysymykset ja työn tavoite	12
4.2 Tutkimusmenetelmät	14
5 TYÖN TOTEUTUS JA TULOKSET	15
5.1 Musiikin tulkkaukseen valmistautuminen	16
5.2 Lähetyksen tulkkaukseen valmistautuminen	22
5.3 Yhteistyö ja markkinointi	29
6 POHDINTA	33
LÄHTEET	37

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni on toiminnallinen opinnäytetyö, joka käsittelee radion tulkkausta suomalaiselle viittomakielelle. Työn tilaajana toimii Oulun seudun ammattikorkeakoulu. Toiminnallisen osuuden tavoitteena on tulkata suomalaiselle viittomakielelle Radio Kaamoksen lähetys, jonka tekijöinä ovat Oulun ammattikorkeakoulun journalismin opiskelijat. Radio Kaamoksen lähetys toteutettiin Oulussa 12.12.2014. Tulkkaus oli suora lähetys, jota pystyi seuraamaan internetin välityksellä. Toteutin toiminnallisen osuuden tulkkio opiskelija Aino Tapperin kanssa. Teemme aiheesta erilliset raportit tarkastellen eri näkökulmia saman produktin pohjalta.

Viestinnän opiskelijat kiinnostuivat mahdollisuudesta tehdä yhteistyötä meidän tulkkio opiskelijoiden kanssa. Tällä tavoin he saavat uuden kohderyhmän eli viittomakieliset sekä uutta näkyvyyttä radiolleen. Me tulkkio opiskelijat puolestamme kiinnostuimme mahdollisuudesta tutkia ja toteuttaa jotain uutta. Idea tuli radio Novan viittomakielelle tulkatusta päivästä. Aihetta ei ole kuitenkaan aiemmin tutkittu opinnäytetyön pohjalta, joten päätimme tarttua tilaisuuteen.

Tulkatulla radiolla tuodaan kuulevien kulttuuriin kiinteästi kuuluvaa mediaa tutuksi myös viittomakielisille. Aihe on ajankohtainen esteettömyyden kannalta ja tämän vuoksi hyödyttää tulkkaus alaa. Tärkeänä tavoitteena pidän viittomakielisille omalla äidinkielellään tarjottavan ohjelman toteutumista. Perustelen siis aiheen tärkeyttä esteettömyydellä ja YK:n yleissopimukseen. Nykyisen hallitusohjelman tavoitteena on ratifioida YK:n vammaisia henkilöitä koskeva yleissopimus. Sopimuksen tarkoituksena on taata vammaisten henkilöiden oikeudet ja mahdollistaa yhdenvertainen osallistuminen yhteiskunnan toimintaan (Suomen YK- liitto 2014, 5-7). Vammaiseksi henkilöksi luokitellaan ihmiset, jotka omaavat pysyvän vamman, aistivamman, henkisen tai älyllisen vamman. YK:n vammaisia koskevan yleissopimuksen 30. artiklan mukaan kaikilla tulee olla samanlainen oikeus osallistua yhdenvertaisesti kulttuurielämäään, virkistys- ja vapaa-ajantoimintaan sekä urheiluun (Suomen YK- liitto 2014, 65). Tällä tarkoitetaan myös esimerkiksi televisio- ohjelmien ja elokuvien sekä muun kulttuuritoiminnan saavutettavuutta vammaiselle henkilölle. Tämän vuoksi on tärkeää tarjota viit-

tomakielistä kulttuurituotantoa äidinkieleltään viittomakielisille. Tuomalla kuulevien mediaa viittomakielisille Radio Kaamos pyrki tuottamaan esteetöntä mediaa.

Tutkimuskysymykseni ovat seuraavat:

1. Kuinka viittomakielen tulkki voi valmistautua tulkkamaan radiolähetystä?
2. Millaista yhteistyötä viittomakielen tulkeilta ja radion toimittajilta vaaditaan radiolähetyksen tulkkaukseen valmistautuessa?

Selvitän näiden tutkimusongelmien avulla, kuinka radiolähetyksen tulkkaukseen voi valmistautua ja mitä on otettava huomioon. Pyrin myös selvittämään, millaista yhteistyötä tämä vaatii sekä tulkeilta että toimittajilta. Näillä tutkimusongelmilla haluan tuoda uutta tietoa tulkkausalalle. Tämän opinnäytetyön näkökulma on siis tulkkaukseen valmistautumisessa.

Opinnäytetyöni toisessa luvussa selvitän tilaajaa varten viittomakielisistä sekä tulkkaukspalveluista Suomessa. Kolmannessa luvussa kerron radiosta medianäkökulmasta. Tähän sisältyy radion rooli medianäkökulmana. Kerron raportissa myös musiikin ja lähetyksen tulkkaukseen valmistautumisesta sekä yhteistyöstä toimittajien kanssa. Lopuksi pohdinnassa käsitelen opinnäytetyön onnistumisia ja johtopäätöksiä työn tuloksista.

Produktin päätavoitteena oli tuottaa suomalaiselle viittomakielelle tulkattu radiolähetys. Tilaaja puolestaan halusi Radio Kaamokselle uuden kohderyhmän ja pyrimme yhteistyössä toteuttamaan molempien osapuolten tavoitteet. Kirjallisuudessa osiossa on tarkoitus puolestaan tutkimusongelmiin vastaamalla tuoda uutta tietoa radiotulkkauksesta viittomakielen tulkkausalalle. Radioon liittyvästä tulkkauksesta ei ole aiemmin tehty opinnäytetyötä. Käytän tietoperustana viittomakielialan kirjallisuutta sekä erityisesti tulkkaukseen liittyvää materiaalia. Hyödynnän myös muita opinnäytetöitä tulkkauksesta sekä tulkkaukseen valmistautumisesta.

2 VIITTOMAKIELISTEN KOHDERYHMIEN JA TULKKAUSPALVELUIDEN ESITTELY

Tässä luvussa kerron perustietoa viittomakielisestä kohderyhmästä, tulkkauspalvelusta Suomessa ja tulkkien ammatista. Luku on ensisijaisesti suunnattu tilaajalle ja tarkoituksena on antaa perustietoa viittomakielisistä. Näkökulmani tässä raportissa on tulkkaukseen valmistautumisessa, johon keskityn tarkemmin luvussa viisi. Tätä ennen on tärkeää avata viittomakielisten kohderyhmien käsitteet sekä tulkkauspalveluiden rakenteesta. Käytän raportissani termin asiakasryhmä sijaan termiä kohderyhmä.

2.1 Viittomakieliset

Viittomakieliset määritellään kieli- ja kulttuurivähemmistöksi, joka koostuu kuuroista, huonokuuloisista ja kuulevista. Suomessa on arvioitu olevan noin 4000-5000 kuuroa henkilöä, jotka käyttävät viittomakieltä. (Kuurojen liitto 2015.) Termi viittomakielinen on nykyään yleistynyt kuuro-termin rinnalle, sillä kuuroudella ei tarkoiteta vain vammaa, vaan myös kuulumista etniseen ryhmään. Kyseisellä termillä halutaan siis korostaa kulttuuria ja kieltä. (Hynynen & Pyörre & Roslöf 2003, 45.) Suomessa viittomakieliset muodostavat viittomakielisen yhteisön ja heidän äidinkielenään on suomalainen viittomakieli (Jantunen 2003, 22-23). Viittomakielinen kohderyhmä on siis monimuotoinen, mutta yhdistävänä tekijänä toimii suomalainen viittomakieli.

Viittomakielisen yhteisön käyttämä viittomakieli on puhuttujen kielten tavoin itsenäinen kielijärjestelmä (Kuurojen Liitto 2015). Viittomakielet ovat siis syntyneet kuurojen yhteisöissä ja kuurojen kouluilla on ollut tässä suuri merkitys. Suomalainen viittomakieli on peräisin 1800-luvulta, jolloin se eriytyi ruotsalaisesta viittomakielestä. Carl Oscar Malmin vuonna 1846 perustama ensimmäinen kuurojen koulu käytti opetuksessaan Malmin oppimaa ruotsalaista viittomakieltä, joka alkoi levitä Suomen kuurojen yhteisöissä. (Jantunen 2003, 19, 22-24.)

Suomen viittomakielisessä yhteisössä käytetään tänä päivänä suomalaista sekä suomenruotsalaista viittomakieltä (Kuurojen Liitto 2015). Lähes sadan vuoden ajan vuodesta 1892 lähtien kuurojen kouluissa oli vallalla oralismi, jossa korostetaan puheen opettamista. Oralismin aikakaudella oli vaikutuksensa suomalaiseen viittomakieleen, mutta nykyään suomalainen viittomakieli on tunnustettu Suomen perustuslaissa. (Jantunen 2003, 23-25.) Vuonna 1995 viittomakielen asema tunnustettiin laissa perustuslakiuudistuksen myötä. Perustuslaissa huomioidaan viittomakieliset sekä heidän oikeutensa omaan kieleen ja kulttuuriin. (Kuurojen Liitto, 2008.)

Kielellä tarkoitetaan ihmisten luonnollista viestintäjärjestelmää, jonka avulla välitetään informaatiota (Jantunen 2003, 11). Suomalainen viittomakieli on vain yksi viittomakielistä, sillä viittomakieli ei ole kansainvälistä. Jokaisella maalla on oma viittomakielensä ja myös alueellisia eroja löytyy, kuten esimerkiksi murre-erot. Viittomakielet perustuvat käsien, kasvojen ja vartalon käyttöön viestinnässä. (Hynynen & Pyörre & Roslöf 2003, 67.) Kaikilla kielillä, myös viittomakielillä, on oma kielijärjestelmänsä, joka perustuu kielioppiin. Viitottujen kielten muoto perustuu näköön ja eleisiin. Viittomakielillä ei ole vakiintunutta kirjallista muotoa. Sen sijaan viittomakielissäkin on erilaisia tyyllilajeja eli rekistereitä. (Jantunen 2003, 10-12, 21.)

2.2 Tulkkauspalvelut

Laki vammaisten henkilöiden tulkkauspalveluista takaa oikeuden tulkkauspalveluiden käyttöön. Tämän lain mukaan henkilöllä on oikeus käyttää tulkkauspalveluita, jos hänellä on joko kuulonäkövamma, puhevamma tai kuulovamma sekä kykenee ilmaisemaan itseään jollain kommunikointitavalla. Kalenterivuoden aikana kuulo- ja puhevammaisella henkilöllä on oikeus vähintään 180 tulkkautuntiin ja kuulonäkövammaisella puolestaan 360 tulkkautuntiin. Tarpeen vaatiessa henkilöllä on oikeus myös lisätunteihin. Tulkkauspäätöksen saaneelle henkilölle tulkkauspalvelut ovat maksuttomia. Tulkkauspalveluiden järjestäminen on Suomessa Kansaneläkelaitoksen vastuulla, jolta päätöstä tulkkauspalveluihin voi hakea. (Finlex 2015, 5§, 6§, 10§, 13§.) Viittomakielen tulkkauspalveluiden käyttöä koskevat lait perustuvat niin YK:n ihmisoikeusjulistukseen kuin

Suomen perustuslakiin (Hynynen & Pyörre & Roslöf 2003, 11). Tulkkauspalveluiden käyttö on siis turvattu lain nojalla.

Ammattikuntana viittomakielentulkit ovat suhteellisen nuori ala, sillä ensimmäiset koulutukset järjestettiin vuonna 1978 viikonloppukurssina Kuurojen Liiton toimesta (Suomen viittomakielen tulkit ry 2015, koulutus). Kuurojen Liitto on vuonna 1905 perustettu edunvalvonta, asiantuntija- ja palvelujärjestö (Kuurojen Liitto ry 2015, historia). Ammattikunta ja koulutus ovat kuitenkin vuosien saatossa kehittyneet, sillä nykyisin viittomakielen tulkkikoulutus on ammattikorkeakoulututkinto, jonka laajuus on 240 opintopistettä. Viittomakielen tulkkeja koulutetaan Helsingissä ja Kuopiossa Humanistisessa ammattikorkeakoulussa sekä Turussa Diakonisessa ammattikorkeakoulussa. (Suomen viittomakielen tulkit ry 2015, koulutus.) Tulkkipalvelu käynnistyi virallisesti Suomessa invalidihuoltolain myötä vuonna 1979 ja myöhemmin vammaispalvelulain perusteella järjestämisvastuu olikin kunnilla. Syksyllä 2010 tulkkauspalvelut kokivat muutoksen järjestämisvastuun siirtyessä Kansaneläkelaitokselle. Myös tulkin ammatti on muuttunut vuosien varrella, sillä freelancer- periaatteesta on siirrytty toiminimiin ja tulkkipalveluja tarjoavan yrityksen työntekijöiksi. (Kalela 2010, 15-16.)

Viittomakielentulkit ovat tärkeä osa tulkkauspalveluja. Etiikka merkitsee arvopohjaa, jonka mukaan toimitaan ja tämä on myös tulkkien ammatin pohjana (Hynynen & Pyörre & Roslöf 2003, 13). Viittomakielentulkeilla on oma ammattisäännöstönsä eli tulkkien eettiset ohjeet. Ammattisäännöstö antaa tulkeille toimintaohjeet eri tilanteisiin ja tuo tulkkaukseen luotettavuutta sekä laatua. (Kalela 2010, 22.) Viittomakielen tulkki on ensisijaisesti kielen ammattilainen ja kahden kulttuurin välittäjä. Viittomakielen tulkin työkielinä Suomessa ovat yleensä suomen kieli ja suomalainen viittomakieli. Tulkin työnkuvaan kuuluu myös noudattaa tulkkille sopivaa puolueetonta roolia. Tulkkauksilanteessa tulkki on tulkkauksen asiantuntija, jonka vastuulla on viestin välittäminen ja kielen kääntäminen. (Hynynen & Pyörre & Roslöf 2003, 66, 70-71.) Tulkin ammattikäytämisen tärkeänä ohjeena toimii kuitenkin ammattisäännöstö. Ammattisäännöstä velvoittaa tulkkia myös valmistautumaan huolellisesti toimeksiantoihinsa eli tulkkauksilanteisiin. (Kalela 2010, 23.) Valmistautuminen tulkkaukseen kuuluu siis tulkin ammattietiikkaan ja on tärkeä osa tulkkausta.

3 RADIO MEDIANA

Koska tämän opinnäytetyön lähtökohtana ovat radiolähetyksen tulkkaus ja siihen valmistautuminen, on myös syytä käsitellä radiota mediana tässä luvussa. Kerron lyhyesti radion roolista nykypäivänä sekä radion osuudesta mediana. Radion rooli mediana selkeyttää, miten radiolähetyksen tulkkaus poikkeaa tavallisemmasta tulkkauksesta.

Median tarkoituksena ennen kaikkea edistää totuutta, tasa-arvoa ja kansalaisten oikeuksia. Internet on muovannut mediaa ja samalla myös radiota median muotona. (Leppänen & Heino & Mäntymäki 2010, 25-26.) Radio on jo vanha median muoto, joka on tekniikan kehityksen myötä digitalisoitunut ja muuttunut. Nykypäivän radio koostuu äänen ohella myös tekstistä, kuvasta ja liikkuvasta kuvasta. (Kujala & Lahti & Tamminen 1998, 7.) Eri mediat ja viestintävälineet ovat nykypäivänä tiiviissä vuorovaikutuksessa keskenään (Nieminen & Saarikoski & Suominen 2000, 7). Tämä näkyy myös siinä, että radio on median muotona monipuolistunut ja osa kanavista ovat siirtyneet myös verkkoon. Tämä merkitsee sisällön monipuolistumista ja suuremman yleisön tavoittamista. Radiovastaanottimena voi toimia tavallisen radion lisäksi esimerkiksi älypuhelin tai tietokone, mikä monipuolistaa radion sisältöä huomattavasti. (RadioMedia ry 2015.) Opiskelijaradio Kaamoksenkin lähetykset tapahtuivat suorana lähetyksenä Radio Kaamoksen verkkosivujen välityksellä. Tulkkaus tapahtui suoratoiston avulla ja tätäkin pystyi seuraamaan verkkosivuilta. Yhä useampi radiokanava on nykyään osittain tai kokonaan verkossa. Erilaiset radiokanavat ovat saatavilla internetin välityksellä ja tämä lisää radion tavoitettavuutta suurelle joukolle kuuluusalueesta huolimatta (RadioMedia ry 2015).

Radion lähetyksellä tarkoitetaan joko tallenteena tai suorana välitettyä ohjelma-kokonaisuutta radiossa (Kuutti 2006, 123). Tämän päivän radion yleisin lähetyksenmuoto on suora lähetys. Suoran lähetyksen ansiosta radiolla on mediana

kyky reagoida nopeasti. (Kujala & Lahti & Tamminen 1997, 9.) Finnpanel Oy: n vuoden 2014 vuosiraportin mukaan kaupallisella radiolla tavoitetaan päivittäin lähes puolet suomalaisista (RadioMedia ry 2015). Radio on median muotona siis suuri osa kuulevien kulttuuria, mikä on digitalisoitumisen myötä mahdollista tuoda myös viittomakielisten ulottuville. Halusimme käyttää tätä hyväksi toteuttaessamme toiminnallista osuutta.

Radio jaetaan julkiseen palveluun yksityiseen radiotoimintaan. Julkisella palvelulla tarkoitetaan Yleisradio Oy:n toimintaa, jonka tarkoituksena on tuottaa ja välittää sekä radio- että televisio-ohjelmia tasavertaisesti kaikille. Yleisradio on saatavilla kaikkialla ja sen toiminta perustuu säädettyyn lakiin Yleisradio Oy:stä. Vuodesta 1926 vuoteen 1985 Yleisradio Oy toimi radioalalla monopolina, kunnes Suomessa käynnistettiin yksityinen paikallisradiotoiminta. Yksityinen paikallisradiotoiminta on siis Yleisradio Oy:n rinnalla toimiva radiopalvelu. (Kujala & Lahti & Tamminen 1997, 115-118.) Yksityinen paikallisradiotoiminta vaatii toimintaansa valtioneuvoston myöntämän toimiluvan. Radiotoimilupa määrittää radiokanavan taajuuden ja toimilupa on voimassa kerrallaan kymmenen vuotta. (RadioMedia ry 2015.) Radio Kaamos oli tästä luokittelusta poikkeava, sillä se oli opiskelijoiden toteuttama opiskelijaradio. Opiskelijaradio ei vaadi radiotoimilupaa toimintaansa, vaan oppilaitoksen myöntämän tuotantoluvan.

Radiolla, kuten muillakin median muodoilla, on tehtävänsä. Yksityisen radiotoiminnan perusteena on sananvapauden lisääminen ja edistäminen (Kujala & Lahti & Tamminen 1997, 119). Suomen kaupallisten radioiden edunvalvonta- ja markkinointiliitto RadioMedia ry:n (2015) mukaan radiolla kolme pääasiallista tehtävää, joita ovat tiedonvälitys, vaaratilanteiden tiedottaminen ja viihdyttäjänä toimiminen. Radiolla on tärkeä rooli paikallisena tiedonvälittäjänä ja sivistävänä median muotona. Vaaratilanteiden tiedotus tapahtuu myös radion kautta sen saavutettavuuden vuoksi. Kolmas tärkeä tehtävä on tarjota viihdettä, kuten musiikkia, kuuntelijoille. (RadioMedia ry 2015.) Opiskelijaradion avulla opiskelijat voivat harjoitella radiotyötä ja radion toimintaa. Meille tulkkio opiskelijoille oli myös tärkeää ottaa selvää radion toiminnasta.

4 TYÖN LÄHTÖKOHDAT

Tässä luvussa käsittelen tutkimusmenetelmiä, tutkimusongelmia sekä työn tavoitteita. Tarkoitukseni on selvittää, mitä tutkimusmenetelmiä käytän työssäni ja kuinka sovellan niitä. Tutkimusongelmaa pohtiessa esittelen tutkimuskysymykseni tarkemmin ja kerron, mitä tarkoituksena on selvittää tässä työssä. Opinnäytetyöllä on aina tärkeää olla jokin tavoite. Näistä koostuvat työni lähtökohdat.

4.1 Tutkimuskysymykset ja työn tavoite

Toiminnallisella opinnäytetyöllä tarkoitetaan vaihtoehtoista toteuttamistapaa tutkimukselliselle opinnäytetyölle. Toiminnallisen opinnäytetyön tarkoituksena on luoda uutta tietoa käytännön toteutuksella ja sen raportoinnilla. Toiminnallisena osuutena voi esimerkiksi olla jonkin tapahtuman järjestäminen. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 9, 51.) Tässä tapauksessa toiminnallisena osuutena järjestettiin radio Kaamoksen lähetyksen tulkkaus suomalaiselle viittomakielelle. Produkti ja sen raportointi muodostavat siis toiminnallisen opinnäytetyön (Vilkkä & Airaksinen 2003, 83). Raportin on oltava teksti, jossa selvitetään työprosessia ja miksi sitä on tehty (Vilkkä & Airaksinen 2003, 65).

Produktin tarkoituksena oli ensisijaisesti tehdä esteetöntä radiota ja tuoda radiolähetyks myöskin viittomakielisten ulottuville. Tässä hyödynnetään myös kuulevien ja kuurojen kulttuurien yhteen tuomista. Tilaajan tarkoituksena oli saada uusi kohderyhmä radiolleen. Tilaaja myös halusi hyötyä yhteistyöstä markkinoinnin kannalta. Raportin tarkoituksena puolestaan on tuoda uutta tietoa tulkkausosalalle radiolähetykseen valmistautumisesta. Radiolähetykseen liittyvästä tulkkauksesta ei ole tehty aiempia tutkimuksia, joten tästä on hyötyä tulkkausosalalle.

Toiminnallinen osuus eli valmistautuminen ja tulkkaus toteutettiin parityönä. Tähän päädyttiin, koska pitkäkestoinen kolmen tunnin tulkkaus on helpompi toteuttaa paritulkkausena. Sovimme Aino Tapperin kanssa, että teemme yhteisen projektiosuuden. Opinnäytetyöraportit päätimme kuitenkin tehdä erikseen ja eri

näkökulmista, sillä näin saadaan enemmän hyötyä yhdestä projektista. Opin- näytetyöni keskittyy radiolähetyksen tulkkaukseen ja siihen valmistautumiseen. Valmistautuminen on osa tulkin työtä ja viittomakielen tulkkien eettiset ohjeetkin kehottavat tulkkeja valmistautumaan huolellisesti toimeksiantoihin (Hynynen & Pyörre & Roslöf 2003, 17). Tavoitteenani on selvittää tämän raportin avulla radiolähetyksen tulkkaukseen valmistautumisesta. Aiheesta ei ole aiemmin tehty opinnäytetyö tulkkausalalla, joten tämä tuo uutta tietoa alalle. Eri medioiden ollessa yhä enemmän vuorovaikutuksessa keskenään, on tulkin hyvä osata valmistautua erilaisiin toimeksiantoihin.

Näkökulmaani lähestyn kahden tutkimusongelman kautta. Tutkimuskysymykse- ni ovat seuraavat:

1. Kuinka viittomakielentulkki voi valmistautua radiolähetyksen tulkkaukseen?
2. Millaista yhteistyötä viittomakielen tulkeilta ja radion toimittajilta vaaditaan radiolähetyksen tulkkaukseen valmistautuessa?

Ensimmäisen tutkimusongelman kautta pyrin selvittämään lähetyksen viittomakieliseen tulkkaukseen valmistautumista. Eettisten ohjeiden pohjalta tulkin on valmistauduttava toimeksiantoihinsa (Hynynen & Pyörre & Roslöf 2003, 17). Radiolähetyksestä tekee erikoisen tulkkaustilanteen se, että radion katsotaan kuuluvan vahvasti kuulevien kulttuuriin, kuten musiikinkin (Hytönen & Rissanen 2006, 170). Radiolähetyksen tulkkaukseen valmistautuminen voi olla pidempi prosessi kuin tavallisempaan toimeksiantoon. Radiolähetystä tulkatessa on otettava huomioon niin radiolähetyksen rakenne kuin radioon liittyvät kuulevien kulttuurin seikat. Toinen tutkimusongelma liittyy myös valmistautumiseen, sillä yhteistyö oli tärkeä osa valmistautumista. Radiolähetykseen valmistautuminen oli pitkäkestoinen prosessi, joka vaatii yhteistyötä molemmilta osapuolilta. Tällä tutkimusongelmalla pyrin selvittämään, mitä radiolähetyksen tulkkaukseen valmistautuessa on otettava huomioon yhteistyön näkökulmasta. Näiden kahden tutkimusongelman kautta pyrin antamaan kattavan kuvan siitä, miten viittomakielen tulkit voivat valmistautua radiolähetyksen tulkkaukseen.

4.2 Tutkimusmenetelmät

Opinnäytetyön aihetta ja tutkimusongelmia on syytä lähestyä tutkimusmenetelmin. Tässä toiminnallisessa opinnäytetyössä valitsin tutkimusmenetelmiksi toiminnallisuuden, havainnoinnin ja oppimispäiväkirjan. Näillä keinoin voin tarkastella tutkimusongelmiani.

Toiminnallisuus oli pääajatukseni jo opinnäytetyöprosessin alkuvaiheissa. Halusin toteuttaa toiminnallisen opinnäytetyön, jonka kautta voi oppia ja löytää vastaukset tutkimusongelmiin tekemällä. Ajatuksena oli saada tietoa kokemuksen ja käytännön kautta. Mielestäni toiminnallisuuden hyödyntäminen on hyvä keino saada uutta tietoa etenkin tulkkausalalla. Toiminnallinen tiedonkäsitelmä on tärkeää useimmilla aloilla, joissa keskeistä ovat käytännöllisyys ja taitojen sovellettavuus (Vilkka & Airaksinen 2003, 7). Tulkkauksestaikin parhaiten tietoa saa kokemalla. Toiminnallisuudesta saatua tietoa on käsiteltävä raportoidessa alan kirjallisuuden ja aiemman tiedon valossa. Toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena on toteuttaa tuotos, jonka kautta saadaan samalla uutta tietoa. Toiminnallisella opinnäytetyöllä voi esimerkiksi järjestää tapahtuman ja tässä tapauksessa se on tulkkaus (Vilkka & Airaksinen 2003, 9). Toiminnallisuus tässä työssä koostuu itse tulkkauksesta ja tulkkaukseen valmistautumisesta. Toiminnallisella tutkimusmenetelmällä tutkin siis tulkkaukseen valmistautumista, muistiinpanoja ja projektin toteutusta.

Toisen tutkimusmenetelmänä käytän havainnointia. Tällä tarkoitetaan tietoista tarkkailua (Vilkka 2006, 37). Havainnoinnilla voi saada välitöntä ja suoraa tietoa, jolla pyritään kertomaan, mitä todella tapahtuu (Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 1997, 212-213). Havainnoinnin lajeja on useita ja tässä työssä käytän menetelmänä osallistuvaa havainnointia. Osallistuvalla havainnoinnilla tutkija itse osallistuu toimintaan (Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 1997, 216). Havainnointia hyödynnän toiminnallisuudesta tulleilla ajatuksilla, ideoilla ja kokemuksella. Konkreettisenä tukena käytän oppimispäiväkirjaa, valmistautumismateriaalia, muistiinpanoja sekä videomateriaalia, joka kuvattiin käyttöömme. Tulkkaus oli suora lähetys, mutta videoimme omaan käyttöömme tulkkausta, jotta voimme hyödyntää materiaalia opinnäytetyötä tehdessä. Laulut saimme myös tallenteina, joita voi hyödyntää raportissa. Havainnointi tarkoittaa siis tässä työssä käy-

tännössä valmistautumisen ja tulkkauksen tarkkailua tietoisesti. Havaintoja on ollut tarkoitus myös kirjata oppimispäiväkirjaan, mikä toimii myös tutkimusmenetelmänä.

Opinnäytetyöpäiväkirjan eli oppimispäiväkirjan valitsin yhdeksi tutkimusmenetelmäksi käytännön syistä. Oppimispäiväkirjan on tarkoitus olla henkilökohtainen dokumentointi opinnäytetyön prosessista ja etenkin toiminnallisesta osuudesta. Oppimispäiväkirjaan on hyvä merkitä esimerkiksi tavoitteet, muutokset ja toteutustapa. (Vilkka & Airaksinen 2003, 19-20.) Halusin pitää oppimispäiväkirjaa, jotta prosessista tulee tehtyä muistiinpanoja myöhempää raporttia varten. Näin voin hyödyntää prosessin kulkua, muutoksia ja ideoiden kehittymistä opinnäytetyössäni. Erityisesti radiotulkkaukseen valmistautumisen näkökulmasta aiemmin kirjatut muistiinpanot ja oppimiskokemukset ovat hyödyksi.

5 TYÖN TOTEUTUS JA TULOKSET

Idea toiminnalliseen opinnäytetyöhön lähti Radio Novan viittomakielisestä päivästä sekä oppilaitosten välisestä yhteistyöstä. Tammikuussa 2014 otimme yhteyttä Oulun ammattikorkeakoulun journalismin opiskelijoihin. Opiskelijoilla oli heti kiinnostusta yhteistyöhön ja tästä alkoikin meidän tulkkio opiskelijoiden opinnäytetyöprosessi. Sovimme Aino Tapperin kanssa tekevämme yhteisen toiminnallisen osuuden ja erilliset raportit. Tapperin opinnäytetyön tutkimusongelmat ovat eri kuin tässä työssä ja tutkimme samaa aihetta eri näkökulmista. Tapper keskittyy opinnäytetyössään tulkkauksen näkökulmaan, kun taas tässä opinnäytetyössä keskitytään tulkkaukseen valmistautumiseen. Keväällä 2014 suunnitelimme alustavasti yhteistyössä viestinnän opiskelijoiden kanssa toiminnallista osuutta. Tähän sisältyivät muun muassa muutamat palaverit Oulussa. Vaikka tilaajana toimii Oulun ammattikorkeakoulun kulttuurialan yksikkö, niin olimme suoraan tekemisissä Radio Kaamosta toteuttavien opiskelijoiden kanssa. Me tulkkio opiskelijat osallistuimme keväällä 2014 kahteen palaveriin. Palavereissa sovimme vain yhteistyön toteutumisesta. Radio Kaamoksen toimittajilla ja tuottajalla projektisuunnitelma ja tuotantolupa olivat tässä vaiheessa vielä kesken-

eräiset, joten tulkkauksen suunnittelu ja valmistautuminen siirtyivät syksyille 2014.

Syksyllä 2014 aloimme suunnittelemaan tulkkausta ja tulkkaukseen valmistautumista. Viestinnän opiskelijat pitivät meidät ajan tasalla Radio Kaamoksen suunnittelussa. Tilaajapalaveri pidettiin 7.11.2014 ja tähän osallistuivat meidän kahden tulkkioiskelijan lisäksi Humanistisen ammattikorkeakoulun lehtori Hanna-Kaisa Turja, Radio Kaamoksen tuottaja, päätoimittaja sekä Oulun ammattikorkeakoulun lehtori Ari-Pekka Sirviö. Tilaajapalaveri järjestettiin poikkeuksellisen myöhään, koska radiolla oli oltava tuotantolupa ennen palaveria.

Vaikka Radio Kaamoksen lähetykset kestivät kolmen viikon ajan, päätimme jo hyvissä ajoin tulkata vain yhden päivän lähetyksen. Muuten toiminnallisesta osuudesta olisi tullut liian työläs. Tulkkauksen oli oltava myös paritulkkaus. Radio Kaamoksen päivittäiset lähetykset kestivät kolme tuntia. Saimme ohjelmien aiheet ja valmiit jutut kuunneltavaksi etukäteen. Radiolähetyksen kaikki laulut kävimme kuvaamassa etukäteen 1.12.2014. Päätimme kuvata laulut aiemmin, jotta tulkkauksesta tulisi laadukkaampaa. Itse radiolähetyksen tulkkaus tapahtui 12.12.2014 eli radion viimeisenä lähetyspäivänä. Tulkkausta oli mahdollista seurata Radio Kaamoksen nettisivujen välityksellä.

5.1 Musiikin tulkkaukseen valmistautuminen

Teoksessa Käden käännteessä (Hytönen & Rissanen 2006, 16) tulkkaus määritellään olevan vastaanotetun viestin luotettavaa välittämistä jollekin toiselle kielelle. Toiminnallisessa osuudessa toteutetussa tulkkauksessa lähtökielenä oli koko ajan suomen kieli ja tulokielenä suomalainen viittomakieli. Lähtökielellä viitataan yleisesti kieleen, jota tulkataan ja vastaavasti tulokielestä puhuttaessa tarkoitetaan kieltä, jolle tulkataan (Hytönen & Rissanen 2006, 18-19).

Musiikki on suuri osa radiota. Radion ohjelmisto muodostuu usein lähetyksessä musiikista ja puheosuuksista, joista koostuu lähetyksjatkumo (Kujala & Lahti & Tamminen 1998, 21). Radio Kaamoksen ohjelmistoon kuului myös musiikki-osuudet, jotka oli tietysti tulkattava. Musiikin tulkkaus nousi jo valmistautumis-

vaiheessa haasteelliseksi osuudeksi. Laulut ja musiikki ovat kulttuurisidonnaista tulkkausta, sillä ne kuuluvat kuulevien kulttuuriin (Hytönen & Rissanen 2006, 170). Tämä tekee musiikin tulkkauksesta haasteellista. Radion voi kokonaisuudessaan myös mieltää olevan kuulevien kulttuuria.

Sovimme Radio Kaamoksen tuottajan kanssa syksyllä 2014, että lähetyspäivän tulkattavat laulut päätetään ja annetaan meille tulkeille etukäteen sekä hyvissä ajoin. Syksyllä 2014 syyskuussa sovimme, että laulut kuvataan tallenteiksi etukäteen ja lähetetään lähetyksen aikana. Tuottaja varmisti, että tämä onnistuu saatavilla olevalla tekniikalla. Ongelmana oli vain viive, joka tulee suoratoiston vaihtuessa tallenteen lähetykseksi. Musiikin etukäteen kuvaamiseen päädyimme eri syistä. Koska musiikin tulkkaus on mielestämme todella haasteellista, saimme näin sekä laulujen että muun lähetyksen tulkkauksesta laadukkaampaa. Esimerkiksi laulujen aikana saimme lähetyspäivänä juontojen välissä tauon tulkkauksessa, jolloin etukäteen nauhoitettu laulun tulkkaus lähetettiin musiikin aikana. Tällöin kykenimme myös keskittymään erikseen sekä musiikin että itse lähetyspäivän tulkkauksen valmistautumiseen.

Saimme tiedot tulkattavista lauluista noin viikkoa ennen laulujen kuvauksia eli 23. päivä marraskuuta. Kuvauspäiväksi olimme tuottajan kanssa sopineet 1.-2.12.2014. Tuolloin tallenteet saataisiin ajoissa valmiiksi ja tarvittaessa viimeistelyä ennen varsinaista lähetyspäivää eli 12.12.2014. Tuottaja varasi studioajat Oulun ammattikorkeakoulun kulttuurialan yksiköstä. Studio varattiin kahdeksi päiväksi, jotta laulujen tulkkaamiselle ja kuvaamiselle on riittävästi aikaa. Saatamme tulkatun päivän soittolistan aloitimme tulkkaukseen valmistautumisen. Tuottaja ja toimittaja valitsevat yhteistyössä opiskelijaradiossa soivat musiikkikappaleet. Olimme yhteistoimin päättäneet, että lähetyspäivänä soitettavat kappaleet ovat suomalaisilta artisteilta ja suomen kielellä laulettu. Halusimme, että lähtökielenä toimii suomen kieli, jotta tulkkauksesta ei tulisi liian haasteellista. Valmistautuminen musiikin tulkkaukseen alkoi tutustumalla tulkatun lähetyspäivän soittolistaan. Kappaleita oli yhteensä 18 ja jakaa nämä keskenämme, jotta molemmat saivat tulkattavakseen yhdeksän laulua. Laulut olivat kaikki suomen kielellä laulettuja ja artistit kotimaisia. Itsenäinen valmistautuminen meillä tulkkiopiskelijoilla alkoi kuuntelemalla soittolistaa ja näin tutustumalla laulujen lyriikkoihin sekä rytmiin. Tämän jälkeen keskustelimme keskenämme sekä tuottajan

kanssa soittolistaan valituista kappaleista ja tulimme siihen tulokseen, että yksi kappaleista on vaihdettava. Tämä oli Juice Leskisen Paperitähdet. Tulimme tähän tulokseen, koska kyseisen laulun sanoitukset olivat liian haasteelliset tulkittavaksi. Laulun sanoituksissa mainitaan useita nimiä. Suomalaisessa viittomakielessä käytetään termiä sormittaminen, kun tuotetaan viittomakielen sormiaakkosia peräkkäin. Sormittamista käytetään viittomakielessä esimerkiksi silloin, kun esitetään puhutun kielen sanoja, joille ei ole viittomia vastineina. Henkilöiden nimet ovat usein tällaisia käsitteitä. (Jantunen 2003, 79-80.) Juice Leskinen laulussa esiintyy useita henkilöiden nimiä ja nämä olisi täytynyt sormittaa. Mielestämme sormittaminen ei olisi sopinut musiikin rytmiin ja olisi tehnyt tulkkauksesta hankalaa. Tulkkaukseen oli kuitenkin saatava musiikin vaikutus ja viittomista rytmittää musiikin mukaan. Keskusteltuamme tuottajan kanssa Juice Leskisen Paperitähdet-kappaleen tilalle vaihdettiin artisti Yonan kappale Sen teen. Lopullinen soittolista oli seuraava:

Stig-Roy Orbison

Kerkko Koskinen Kollektiivi-Käki

Katujen Äänet-Maisema kuolee

Milla Rumi-Hei ihminen

PMMP-Valloittamaton

PMMP-Joku raja

Ismo Alanko-Taiteilijaelämää

Tuure Kilpeläinen-Hyvä, paha, ruma mies

PistePiste-Hetken maailma on tässä

Haloo Helsinki!-Carpe Diem

Vilma Alina-Hullut asuu Kalliossa

Tiisu-Suomalaisen suurin riesa on sisu

Musta Valo-Ei maailmanloppua

Jarkko Martikainen-Jos mulla menisi todella huonosti

Mariska & Pahat Sudet-Sua kaipaam

CMX-Kultanaamio

Apulanta-Zombeja!

Yona-Sen teen

Skoposteoria on käännösteoria, jonka mukaan kääntämisessä on tärkeää huomioida käännöksen tarkoitus. Käännöksen päämäärä ja kohdekieli on tässä käännöksen kannalta tärkeää. (Hytönen & Rissanen 2006, 71.) Musiikin tulkkaukseen valmistautuessa keskityimme skoposteorian mukaiseen kääntämiseen, sillä halusimme keskittyä musiikin tulkkauksen tarkoitukseen. Musiikki on ensisijaisesti subjektiivinen kokemus ja musiikin tulkkauksessa pyritään tunnereaktion synnyttämiseen (Hytönen & Rissanen 2006, 171). Viittomakielelle tulkatun laulun on siis pyrittävä tuottamaan sama tunnereaktio kuin lähtötekstin mukaisella laululla. Tämä oli tärkeää ottaa huomioon tulkkaukseen valmistautumisessa. Laulettu musiikissa sanoitusten tulkkaamisen tarkoitus on sama kuin yleisessä tulkkauksessa ja laulun merkitystä on pohdittava yhtenäisenä kokonaisuutena (Hytönen & Rissanen 2006, 171). Tarkoituksena oli valmistautua musiikin tulkkaukseen miettimällä jokaista laulua kokonaisuutena sekä miettiä käännöksiä skoposteorian ja vapaan kääntämisen kautta. Vapaalla kääntämisellä tarkoitetaan säilyttämällä merkitys lähtökielen ja kohdekielen välillä, vaikka asiat ilmaistaan eri kohdekielellä eri sanoin kuin lähtökielellä (Hytönen & Rissanen 2006, 74).

Käytän musiikin tulkkaukseen valmistautumisessa termiä kääntäminen. Käännös on usein pysyvämpää kuin tulkkaus ja valmisteluun käytettävää aikaa on huomattavasti enemmän (Hytönen & Rissanen 2006, 21-23, 109). Teimme laulujen sanoituksiin raakakäännökset, mitkä helpottaisivat musiikin tulkkausta. Toteuttamamme musiikin tulkkaus oli siis valmisteltua tulkkausta. Tulkkaus voi olla joko suora tai valmisteltu. Valmistellussa tulkkauksessa tulkilla on käytettävissä etukäteismateriaali, johon perehdytään ja tällöin tulkkaus voi olla lähellä käännöstä. Suorassa tulkkauksessa puolestaan tulkki saa vain aiheen ja materiaalia valmistautumiseen on etsittävä omatoimisesti. (Hytönen & Rissanen 2006, 165.) Musiikki on osa kuulevien kulttuuria ja musiikin tulkkaus voi olla tämän vuoksi haasteellista. Päätimme siksi tehdä musiikin tulkkauksesta valmistellun tulkkauksen käännösten avulla. Teimme laulujen sanoituksista raakakäännökset, joiden avulla voi harjoitella. Tutustuttuamme kappaleisiin korvakuvulta aloimme tutkia sanoituksia tarkemmin tulkkauksen ja käännösratkaisujen näkökulmasta. Olimme jakaneet laulut, jotta molemmille tulisi yhdeksän kappaletta tulkattavaksi. Jakaessa katsoimme, että kumpikin saa tasapuolisesti sekä hidastempoisia että nopeita lauluja.

Käännöstyötä teimme omien osuuksiemme parissa, mutta pohdimme yhdessä käännösratkaisuja ja teimme erilaisia ehdotuksia. Teimme omien osuuksiemme parissa itsenäistä käännöstyötä, mutta teimme myös tiiviisti yhteistyötä. Käännösratkaisujen pohtiminen yhdessä oli tärkeää, jotta kykeni tarkastelemaan lähtötekstiä eri näkökulmista ja sai palautetta. Osassa lauluissa käännösratkaisujen löytäminen oli haastavaa. Usein laulujen sanoitukset voivat olla tulkinnan varaisia tai jopa kulttuurisidonnaisia. Tästä syystä pidimme skoposteorian mukaisesti päämääränä tarkoituksen tulkkausta ja käytimme vapaata käännösstrategiaa. Esimerkiksi Ismo Alangon Taitelijaelämää-kappaleessa oli tulkinnanvaraisia sekä hankaliakin käännösongelmia. Kertosäkeessä sanoituksissa lauletaan ”Taitelijaelämää, minä, Meller ja Morrison” eli luetellaan nimiä (Ismo Alanko 1995). Sormitukset eivät mielestämme sopineet musiikissa käytettävään rekisteriin. Päädyimme tekemään tähän vapaan käännösratkaisun. Käännös olisi suomennettuna ”Taitelijaelämää, minä ja muut taiteilijat”. Tämä oli mielestämme sopiva, sillä tekstin merkitys säilyy eli säilytetään semanttinen vastaavuus. Vapaan käännöksen ideana on säilyttää juurikin semanttinen vastaavuus, vaikka kohdeteksti ei vastaa muodollisesti lähtötekstiä (Hytönen & Rissanen 2006, 74). Haastavia käännösongelmia kohdatessamme pyrimme ratkaisemaan ne vapaan käännöksen kautta. Päämääränamme oli välittää musiikin ja laulun tunnetilaa sekä sanoitusten merkitystä.

Laulut sisälsivät myös instrumentaaliosuuksia, joiden tulkkaaminen voi olla haasteellista. Instrumentaaliosuuksissa ei ole sanoituksia, joita voi tulkata viittomin, mutta musiikki on silti välitettävä viittomakielelle. Instrumentaalisen musiikin tulkkauksessa on pyrittävä tuottaa viittomakielellä kuuralle samanlainen tunnereaktio kuin kyseinen musiikki tuottaa kuulevalle (Hytönen & Rissanen 2006, 172). Esimerkiksi osassa lauluissa oli välisoittoja ja kitara- tai viulusooloja. Tulkin on mahdollista imitoida kyseisen instrumentin soittamista ja tulkata siten instrumentaalista musiikkia (Hytönen & Rissanen 2006, 172). Esimerkkinä tästä kappaleessa Sua kaipaam (Mariska & Pahat Sudet) on alussa pitkähkö viuluosuus. Ratkaisimme tämän tulkkauksen siten, että tulkatessa imitoidaan viulun soittoa, mutta otetaan huomioon musiikin rytmi, jota kuvastetaan kehon liikkeillä. Tulkki voi myös tulkata instrumentaalimusiikkia abstrakteilla käden liikkeillä tai kehon liikkeillä (Hytönen & Rissanen 2006, 172). Kerkko Koskinen Kol-

lektiivi-yhtyeen kappaleessa Käki on vahvat ja pitkät instrumentaaliosuudet. Sanoitukset ovat melko lyhyet ja instrumentaaliosuuksilla on vahva vaikutus kyseisessä laulussa. Sanoituksissa emme kohdanneet suuria käännösongelmia, vaan näitä tuottivat instrumentaaliosuudet. Ratkaisimme tämän käyttämällä abstrakteja kädenliikkeitä ja kuvaamalla musiikin liikettä ja tempoa. Tärkeää oli kuvata musiikin tunnelmaa ja tempon vaihtelua. Koimme, että oli tärkeää kiinnittää huomiota myös kehon kieleen ja rekisteriin. Esimerkiksi Yonan Sen teen ja Apulannan Zombeja! kappaleet olivat tyyliltään aivan erilaiset, joka oli myös tuotava viittomisessa ilmi. Kappale Sen teen oli tyyliltään hidas ja herkkä. Tässä ratkaisuna oli venyttää viittomia ja laajentaa liikkeitä. Suomalaisen viittomakielen viittomat rakentuvat liikkeistä, käsimuodoista, paikoista, orientaatioista sekä ei-manuaalisista elementeistä (Jantunen 2003, 31). Laajentamalla ja venyttämällä viittomien kestoja saatiin viittomakielinen tulke vastaamaan lähtötekstiä tyyliltään. Apulannan Zombeja!-kappale puolestaan oli nopeatempoinen ja jopa aggressiivinen. Tätä päätimme tuoda esille kehonkielellä ja ei-manuaalisilla elementeillä. Jantunen mukaan (2003, 31) käsimuodoilla, paikalla, liikkeillä, orientaatiolla ja ei-manuaalisilla elementeillä voidaan erotella merkityksiä. Laulun tyyli ja aggressiivisuus oli tuotava kehon kielellä, ei-manuaalisilla elementeillä ja viittomien liikkeillä esille. Esimerkiksi hieman vihaisella ilmeellä ja nopeilla liikkeillä saatiin luotua viittomakielisin elementein samanlainen tunnelma kuin kuultuna lähtötekstissä.

Tehtyämme raakaversiot käänöksistä tarvitsimme näihin myös mielipiteen äidinkieleltään viittomakieliseltä henkilöltä. Kävimme keskustelua käänöksistä Humakin viittomakielisen lehtorin Juha Oksasen kanssa. Tarvitsimme hänen mielipidettään käänösratkaisuihimme. Keskustelimme myös vaikeista käännösongelmista, erilaisista ratkaisuista ja viittomavalinnoista. Esimerkkinä haastavasta viittomasta oli monen kappaleen sanoituksissa käytetty sana ”beibi” tai ”beibe”. Tämä esiintyi mm. Apulannan Zombeja!-kappaleessa useasti ja Stigin Roy Orbison-laulussa. Mietimme, mitä sanalla tarkoitetaan ja yritimme keksiä asiayhteyteen sopivaa viittomaa. Etsimme Youtube-sivustolta amerikkalaiselle viittomakielelle (ASL) käännettyjä lauluja, joista katsoimme sanalle amerikkalaisen viittomakielen vastineen. Pohdimme myös suomalaisen viittomakielen eri viittomia, kuten viittomia RAKAS ja IHASTUA (Kuutojen Liitto 2015). Nämä viittomat vastasivat lähimpänä sanan merkitystä. Kielitoimiston sanakirjan (2015)

mukaan sanalla ”beibi” tarkoitetaan vauvaa tai pienokaista. Sanoituksissa sanalla tarkoitetaan lähinnä rakasta tai naista, kuten esimerkiksi kohdassa ”Pyysin tanssimaan, sua beibe” (Stig, Roy Orbison). Keskusteltuamme viittomakielisen lehtorin kanssa tulimme siihen tulokseen, että viittoma IHASTUA vastaisi parhaiten merkitykseltään kyseistä sanaa. Amerikkalaisen viittoman merkitys voisi jäädä epäselväksi ja siksi emme päätyneet käyttämään lainasanaa. Kävimme läpi käännösongelmia viittomakielisen lehtorimme kanssa ja hän myös tarkasti käännösratkaisujemme sopivuuden. Erityisesti keskityimme haasteellisiin käännöskohtiin ja niiden ratkaisemiseen.

Pystyimme hyödyntämään tekemiämme käännöksiä tulkatessa lauluja. Olimme valmistautuneet tähän tulkkaukseen noin viikon verran, mikä oli riittävä aika. Kyseessä oli siis hyvin valmisteltu tulkkkaus. Päätimme etukäteen, että muusiikin tulkkauksessa keskityimme tuomaan musiikin tyyliä kehon kielen avulla ja välittämään tulkkauksella laulujen tunnelman sekä sanoitusten merkityksen. Musiikin oli viittomakielellä erotuttava muusta tulkkauksesta, joten eläytyminen musiikkiin oli mielestämme tärkeää muistaa. Etukäteen videointi oli hyvä ratkaisu, sillä näin tulkkauksen laatu ei huonontunut laulujen kohdalla, sillä musiikin tulkkkaus on huomattavasti haasteellisempaa verrattuna tavallisempaan tulkkaukseen.

5.2 Lähetyksen tulkkaukseen valmistautuminen

Tulkkkaus on tiedon käsittelyprosessi, joka vaatii kahden eri kielijärjestelmän hallintaa samanaikaisesti (Hytönen & Rissanen 2006, 129). Tulkkausta pidetään yhtenä kääntämisen muotona, mutta tulkkauksessa kääntämistyön käsittelyaika on huomattavasti lyhempi, usein vain hetkellinen. Viittomakielen tulkit tulkkavat puhuttua kieltä viittomakielelle ja toisin päin. (Hynynen & Pyörre & Roslöf 2003, 60.) Radiolähetyksen tulkkkaus tapahtui vain puhutulta suomen kieleltä viittomakielelle. Tulkkausta on sekä konsekutiivista että simultaanitulkkausta. Konsekutiivitulkkauksessa tulkataan puolijaksoittain kun taas simultaanitulkkauksessa tulkkkaus tapahtuu samaan aikaan ja vain pienellä viiveellä. Viittomakielen tulkkien käytössä on yleensä simultaanitulkkkaus ja konsekutiivitulkkkaus on yleisempää puhuttujen kielten tulkkauksessa. (Hynynen & Pyörre & Roslöf 2003, 60-

61.) Käytimme radiolähetyksen sekä musiikin tulkkauksessa simultaanitulkkausta ja pyrimme mahdollisimman lyhyeen viiveeseen.

Aloitimme valmistautumisen radiolähetyksen tulkkaukseen syksyllä 2014. Tätä ennen olimme kuitenkin lähettäneet Radio Novan viittomakielisessä päivässä tulkanneille tulkeille kysymyksiä sähköpostin välityksellä. Radio Nova järjesti viittomakielelle tulkatun lähetyspäivän 12.2.2013, jota itsekin olimme seuranneet. Lähetimme tulkeille muutamia kysymyksiä koskien radiolähetykseen valmistautumista. Osa tulkeista vastasi ja saimme tästä höydyllistä tietoa. Pyrimme ottamaan valmistautumisessa nämä ammattitulkkien vastaukset huomioon. Varsinainen valmistautuminen alkoi kuitenkin syksyllä 2014. Syyskuussa saimme varmistuksen Radio Kaamoksen nimestä sekä ohjelmien nimistä. Tämän pohjalta aloimme miettimään valmiiksi nimeen sopivaa viittomaa. Keskustelimme KAAMOS-viittomasta humakin viittomakielisten lehtoreiden Juha Manusen ja Juha Oksasen kanssa. Olimme tätä ennen miettineet sopivaa viittomaa, esimerkiksi viittoma PIMEÄ (Kuurojen Liitto 2015). Koska suomalaisen viittomakielen verkkosanakirja Suvi eikä myöskään SignWiki sisältäneet kaamos-sanana viittomakielistä vastinetta, meidän oli mietittävä tähän sopivaa vaihtoehtoa ja kysyttävä lehtoreilta apua. Keskustelimme viittomakielisten lehtoreiden kanssa KAAMOS-viittoman variaatioista sekä siitä, kuinka KAAMOS-viittoman voisi tuottaa oikeaoppisesti. Hylkäsimme PIMEÄ-viittoman käytön nimessä, sillä lehtoreilla oli antaa sopivampi viittoma käytettäväksi. KAAMOS-viittoma oli kaksikäsinen viittoma, jonka dominoivan käden O-käsimuoto ja sen liike kuvasivat auringon pysymistä horisontin alapuolella pysymistä. Käsimuoto tarkoittaa sormien asentoa viittomassa, tässä tapauksessa O-käsimuoto on siis sormilla muodostettava ympyrä (Jantunen 2003, 28, 33). Päädyimme käyttämään tätä kyseistä viittomaa Radio Kaamoksesta. Ohjelmien nimet varmistimme myös viittomakielisiltä lehtoreilta, vaikka käänösratkaisut näiden nimien kohdalla olivat helppoja sekä tarkistettavissa viittomakielen verkkosanakirjoista.

Oli tärkeää ottaa selvää radiolähetyksen ja opiskelijaradion rakenteesta. Opiskelijaradion toimittajilta saimme tietää, että kohderyhmänä ovat kulttuurista kiinnostuneet nuoret aikuiset ja kyseessä on blokkiradio. Radiotyypit jaetaan karkeasti lähetysvirta- ja blokkiradioiksi tai näiden kahden tyyppin välimuodoksi

(Kujala & Lahti & Tamminen 1997, 34). Blokkiradion rakenne ja lähetykset koostuvat itsenäisiksi otsikoiduista erillisistä ohjelmista (Kuutti 2006, 18). Lähetyvirtaradio taas poikkeaa blokkiradiosta erillisten ohjelmien puuttuessa. Lähetykset koostuvat lähetyvirtaradiossa esimerkiksi musiikista ja lyhyistä puheosuuksista. (Kujala & Lahti & Tamminen 1997, 21.)

Opiskelijaradion Radio Kaamoksen blokkeja eli ohjelmia oli yhteensä viisi: Vitutuskäyrä, Pisteitä avaruudessa, Pumpulisyli, Kulttuurikehräämö ja Hästäkki. Päivän lähetykset olivat maanantaista perjantaihin klo 16.00- 19.00. Jokaisena lähetyspäivänä oli yhteensä kolme blokkia. Jokaisella ohjelmalla oli oma teemansa ja aihealueensa. Kolmen viikon lähetyspäivät olivat etukäteen suunniteltuja ja tulkattuna päivänä olivat blokit Hästäkki, Pumpulisyli ja Kulttuurikehräämö. Toimittajat olivat suunnitelleet etukäteen tulkatun lähetyspäivän rakenteen, joka koostuisi ohjelmista Hästäkki, Pumpulisyli ja Kulttuurikehräämö. Jokainen ohjelma oli tunnin mittainen ja jokaisella ohjelmalla oli oma teemansa. Hästäkin ohjelmasisältö käsitti ajankohtaisia aiheita ja erityisesti sosiaalisen median puheenaiheita, joihin otettiin kantaa jopa räväkästi. Ohjelmassa käsiteltiin aiheita erityisesti huumorin ja sarkasmin kannalta, mikä oli hyvä huomioida myös tulkauksen kannalta. Pumpulisyylissä teemana olivat vapaa- ajan ja arjen mukavat sekä positiiviset asiat. Juttujen aiheita katsottiin positiivisesta näkökulmasta. Kulttuurikehräämössä keskusteltiin erilaisista kulttuurin muodoista, liittyen televisioon, teatteriin ja elokuvaan. Ajankohtaisia aiheita käsiteltiin kulttuurin näkökulmasta. Nämä kolme eri teemaista ohjelmaa olivat tulkatun lähetyspäivän aikana, joten keskityimme näiden ohjelmien sisältöön ja aiheisiin.

Eri teemojen lisäksi ohjelmat koostuivat erilaisista lähetyselementeistä. Lähetyselementit ovat osa radion sisältöä ja näitä ovat esimerkiksi musiikki, juonnot, jutut, haastattelut ja jinglet. (Kujala & Lahti & Tamminen 1998, 28.) Radio Kaamoksen lähetyselementeistä oli otettava selvää ja tiedettävä niiden merkitys sekä tarkoitus lähetyksen kannalta. Esimerkiksi termi jingle oli meille aivan uusi termi. Jinglellä tarkoitetaan radiokanavan tunnusta, joka voi olla esimerkiksi kanavan nimeen pohjautuva hokema ja joka toistuu useasti ohjelmien aikana (Kuutti 2006, 67). Jingleissä kohtasimme ensimmäisen tulkkaushaasteen. Radio Kaamoksen jingleissä oli olennaisena osana

äänimaailma ja pohdimme näiden kääntämistä sujuvalle viittomakielelle. Jinglet olivat kuultavissa etukäteen. Radio Kaamoksen tuottaja kuitenkin päätti, että he tekisivät poikkeuksen jinglejen lähettämisessä keskusteltuamme hänen kanssaan kääntämisestä. Tuottajan mukaan olisi parempi, että jinglet soitetaan ainoastaan ennen ja jälkeen musiikkikappaleiden, jotta nauhoitteen lähettämisessä syntyvä viive saataisiin kiinni. Koska suoran kuvalähetyksen vaihtuessa tallenteen lähettämiseksi syntyi viive, olivat jinglet hyvä keino ottaa sitä kiinni. Tällä saatiin muutamien sekuntien viive kiinni yksinkertaisella tavalla, eikä kuuntelijoille tullut hiljaista hetkeä. Koska tuottaja päätti näin, niin emme tästä syystä tulkanneet jinglejä, mikä oli poikkeuksellista. Tämä päätös oli kuitenkin kiinni tekniikan toimimisesta.

Laulujen tulkkausosuus oli valmisteltua tulkkausta, mutta radiolähetyksen tulkkaus oli osittain suoraa ja osittain valmisteltua. Sovimme toimittajien kanssa, että saamme etukäteen nauhoitetut jutut kuunneltaviksi. Juonnoista sai sen sijaan tietää vain aihealueen, joten juonto-osuudet ovat suoraa tulkkausta. Juttu on yleinen nimitys kaikille journalistisille tuotoksille mediasta riippumatta (Kuutti 2006, 84). Radio Kaamoksen jutut olivat kaikki etukäteen tehtyjä ja valmiiksi nauhoitettuja. Toimittajat olivat saaneet lähetyspäivän jutut hyvissä ajoin valmiiksi ja saimmekin kaikki jutut kuunneltavaksi samalla viikolla kuin tulkattu lähetyspäivä oli. Juttuihin sai siis valmistautua useamman päivän. Tämä oli hyvä asia, sillä juttujen kieli ei vastannut luonnollista puhekieltä, mikä voi tehdä tulkkauksesta hankalampaa. Yhteensä saimme tulkattavaksi neljä juttua. Ensin ajattelimme jakaa jutut tasapuolisesti keskenämme. Jutuissa oli kuitenkin aina haastateltava ja haastattelija, joten päätimme jakaa juttujen sisäiset roolit. Toinen oli esimerkiksi haastattelija ja toinen haastateltava. Roolit vaihdettiin seuraavassa jutussa. Päädyimme tähän siitä syystä, koska haastattelijan ja haastateltavan puheenvuorot vaihtuivat nopeasti. Tulkkauksesta tuli selkeämpää, kun vuoro vaihtui puhujan myötä. Juttuihin valmistauduimme pääasiassa kuuntelemalla ne läpi ja etsimällä aihealueen viittomia. Viittomia on hyvä etsiä esimerkiksi internetin sanakirjoista, kuten Suvi-Suomen viittomakielten verkkosanakirja (<http://suvi.viittomat.net/>). Aino Tapper kysyi Humakin viittomakieliseltä lehtorilta Juha Manuselta apua ja mielipidettä joihinkin viittomiin. Viittomia oli syytä tarkistuttaa ja kysyä viittomakieliseltä lehtorilta, jos kyseisiä viittomia ei löytynyt viittomakielen nettisanakirjoista.

Kävimme jutut yhdessä läpi tulkkausta edeltävänä päivänä. Pohdimme vaikeimpiin kohtiin sopivaa viittomakielistä ratkaisua ja kävimme läpi uudet viittomat. Paritulkkaus ja vuoronvaihdot oli myös käytävä läpi, sillä vuoropuhelu oli välillä nopeatempoista. Esimerkiksi kulttuurikehräämö blokkiin tehty juttu Nykysirkus sisälsi paljon uusia termejä, sormituksia sekä nopeita vuoronvaihtoja.

Juttujen, jinglejen ja musiikin lisäksi ohjelmissa oli erittäin olennaisena osana juonnot. Juonto on radio-ohjelmassa esiintyvä puhuttu osuus musiikin välissä tai jutun edellä (Kuutti 2006, 206-207). Jokaisen ohjelman rakenne määrittelee suunnilleen samaa kaavaa, mikä koostuu muutaman minuutin mittaisista juonnoista ja vaihtelevasti musiikista sekä jutuista. Yleensä siis musiikki ja juonto vuorottelevat. Juonnot voidaan määritellä saman pituisiksi musiikin kanssa, jolloin radion rytmi säilyy tasaisena (Kujala & Lahti & Tamminen 1997, 27-28.) Kuviossa 1 näkee Hästäksi-ohjelman rakenteen. Tästä näkee hyvin juontojen ja muiden lähetyselementtien keston ja vuorottelun. Kuviossa on kyseessä ohjelman ajolista, joka on suoraa radiota varten tehty suunnitelma lähetyksen etenemisestä ja osuuksien kestoista (Kuutti 2006, 10).

16:00:00	Hästäksi	01:00:00
16.00.00	hastakki_someaainjingle	repus super 00.00.05 0
16.00.05	Aikujuonto	00.02.00 0
16.02.05	kaamos_kanavatunnari	repus super 00.00.13 0
16.02.18	Hullut asuu Kallios_kaamos	Vilma Aina 00.03.57 0 Current
16.06.15	hastakki_sukellus	repus super 00.00.04 0
16.06.19	Hästäkösukellus	00.05.00 0
16.11.19	hastakki_sukellus	repus super 00.00.04 0
16.11.24	Roy Orbison_kaamos	Slig 00.03.29 0 Current
16.14.53	Juonto vuoden turhake	00.04.11 0
16.19.04	Turhake-juttu	00.05.00 0
16.24.04	kaamos_öllähtyt	repus super 00.00.02 0
16.24.05	Suomalaisen suurin riesa on sisu_kaamos	Tisuu 00.03.25 0 Current
16.27.30	hastakki_elavatakuoleet	repus super 00.00.05 0
16.27.35	Elävät ja kuoleet	00.05.00 0
16.32.35	hastakki_elavatakuoleet	repus super 00.00.05 0
16.32.40	Maisema kuolee	Katjan Äänet 00.03.36 0 Current
16.36.16	Hyönteiset Gallup	00.03.00 0
16.39.16	Juonto hyönteiset	00.05.00 0
16.44.16	kaamos_maiikki	repus super 00.00.08 0
16.44.24	Hei ihminen_kaamos	Milla Rumi 00.03.07 0 Current
16.47.31	Teppo puhelmessa	00.06.00 0
16.53.31	Juonto hyönteisten syönte + loppujuonto	00.03.00 0
16.56.31	Huutajat_jinkku1	repus super 00.00.05 0
16.56.36	Ei maailmanloppua_kaamos	Musta Valo 00.03.24 0 Current
17.00.00		00.00.00

KUVIO 1. Hästäkin ajolista

Juontoja ei valmisteltu juurikaan etukäteen, joten nämä olivat suoraa tulkkausta. Näihin emme saaneet esimerkiksi etukäteismateriaalia, kuten juttuihin. Saimme

tietää juonnoista aiheet ja juontajaparit tulkkausta edeltävänä päivänä. Radio Kaamoksen ohjelmat Hästäkki ja Kulttuurikehräämö juonnettiin pareittan, kun taas Pumpulisyylissä oli ainoastaan yksi juontaja. Juontoihin oli valmistauduttava siis jakamalla tulkkausvuorot. Paritulkkauksessa toinen tulkeista tulkkaa aktiivisena toisen ollessa tukivuorossa. Vuoroa vaihdellaan yleensä noin viidentoista minuutin välein, mikä auttaa jaksamaan pidempi kestoistakin tulkkausta. Paritulkkaus on ennen kaikkea yhteistyötä laadukkaan tulkkauksen ollessa päämääränä. (Hynynen, Pyörre & Roslöf 2003, 78-79.) Meidän oli otettava paritulkkaukseen valmistautuessa huomioon radiolähetyksen rakenne ja sovellettava vuoronvaihtoja lähetyksen etenemisen mukaan. Tästä syystä päätimme luopua selkeistä viidentoista minuutin mittaisista vuoron vaihdoista. Saimme tulkkausta edeltävänä päivänä ohjelmien ajolistan eli suunnitelmat, joiden avulla kykenimme suunnittelemaan vuoronvaihdot tarkkaan. Koska musiikit oli nauhoitettu tallenteiksi etukäteen, saimme tulkkaustauon aina laulujen aikana. Tällöin saimme molemmat levätä, eikä selkeää aktiivi- ja tukivuoroa tarvinnut. Ohjelmat Hästäkki ja Kulttuurikehräämö olivat juonnoiltaan pareittain. Sovimme, että tulkkaisimme samaa juontajaa ohjelman keston ajan, jotta tulkkaus pysyy selkeänä. Näin kykeni myös seuraamaan tulkkauksen kautta, kuka on puheenvuorossa. Pumpulisyli-ohjelmassa juonsi koko ajan vain yksi henkilö. Tähän ohjelmaan meidän oli jaettava vuorot tulkkaukseen. Koska juonto-osuudet olivat ajolistan mukaan suunnilleen samankestoiset, päätimme tulkata vuorotellen jokaista juontoa. Esimerkiksi toinen otti tulkattavakseen aloitusjuonnon, joka päättyi musiikkikappaleeseen. Laulun aikana oli tauko ja kappaleen päätyttyä oli toisen vuoro tulkata. Juttujen kohdalla molemmat tulkkasivat aktiivisesti, sillä jutuissa oli aina sekä haastattelija että haastateltava. Pumpulisylin aikana musiikki ja jutut siis rytmittivät juontoja sekä tulkkausvuoroja. Hästäkissä ja Kulttuurikehräämössä molemmat olivat aktiivitulkkeja juontajia ollessa kaksi. Juontojen aihealueet annettiin ajolistan yhteydessä tulkattua lähetystä edeltävänä päivänä. Kaikkiin juontoihin ei ollut aihetta tiedossa, mutta ohjelmien sen päiväiset aihealueet ja teemat antoivat vihjeitä juontojen sisällöistä. Juontoihin valmistauduimme paritulkkauksen lisäksi kertaamalla aihealueen mahdollisia viittomia. Esimerkiksi Hästäkissä oli haastattelun aiheena hyönteisten syöminen, joten juonnotkin pyörivät tämän aiheen ympärillä. Erilaiset hyönteisiin liittyvät viittomat oli kerrattava.

Seuraavaksi analysoin tuloksia näiden havaintojen perusteella ja pyrin vastaamaan ensimmäiseen tutkimusongelmaan. Tärkein tulkkaukseen valmistautuminen oli mielestäni Radio Kaamoksen lähetysten kuunteleminen ennen tulkkausta. Radio Kaamos oli toiminnassa kolmen viikon ajan ja lähetykset kestivät kolme tuntia arki-iltoina. Koska tulkattu päivä oli Radio Kaamoksen viimeinen lähetyspäivä, oli tällöin hyvää aikaa valmistautua kuuntelemalla lähetystä. Yritin kuunnella mahdollisimman monta lähetystä ja tehdä näistä tulkkausharjoitteita. Erityisesti seurasin lähetyksissä tulkattuna päivänä olevia ohjelmia ja juontajien tapoja. Tällä tavalla mielestäni sai parhaiten selville radion tyylin, ohjelmasisällön ja juontajien puhutavat. Kysytyämme Radio Novan lähetystä tulkanneilta ammattitulkeilta heidän kokemuksistaan, mainitsi moni kuunnelleensa radiokanavan lähetystä valmistautuessaan. Tämä oli mielestäni todella hyödyllinen tapa valmistautumisen kannalta. Tällöin sai hahmotettua kokonaisuuden lähetyksistä ja radiokanavasta.

Radiolähetykseen tulkkauksessa tulee ottaa paljon asioita huomioon. Erityisen haastavaa tulkkauksesta tekee suora lähetys ja siitä, kuinka valmistautua tähän. Parhaiten itseäni valmistautumisessa auttoi kuuntelemalla kyseisen radiokanavan lähetystä etukäteen ja tämä oli havainnoinnin ja oppimispäiväkirjan kautta nousnut tulos tutkimusongelmaan. Tällöin kykeni omaksumaan radion tyyliin ja oppi ohjelmien rakenteen. Lähetykseen valmistautuessa tulee ottaa myös samanlaisia asioita kuin yleensäkin tulkkauksessa huomioon. Esimerkiksi aihealueiden viittomat on tärkeää kerrata ja selvittää. Radio Kaamoksen lähetykseen valmistautuessa erikoista oli se, että saimme tulkata musiikkikappaleet etukäteen tallenteiksi. Tämä helpotti valmistautumista paljon. Yleensä tulkkauksista ei videoida osia etukäteen. Jos lauluja ei olisi kuvattu aiemmin, olisi tällä ollut suuri merkitys paitsi lähetysten tulkkauksessa myös valmistautumisessa. Koska lauluja tuli tunnin aikana tasaisesti, oli valmistautuessa helppo jakaa tulkkausvuorot. Lähetykseen sai paljon ennakkomateriaalia, jota oli hyvä työstää tulkkiparin kanssa etukäteen. Vaikka radiolähetys onkin suora, on lähetyksessä paljon etukäteen työstettyä ja jopa nauhoitettua materiaalia. Lähetykseen valmistautuessa on siis oltava aktiivisesti yhteistyössä toimittajien kanssa ja käytävä läpi kaikki mahdollinen ennakkomateriaali. Tulkin on myös hyvä tietää ohjelmien sisältö ja lähetysten rakenne. Tuloksena tutkimusongelmaan on, että tulkin on otettava

lähetykseen valmistautuessa radion toiminnasta selvää kattavasti. Valmistautumisessa voi kuitenkin hyödyntää samoja periaatteita kuin muihinkin tulkkauksiin valmistautuessa.

5.3 Yhteistyö ja markkinointi

Radio Kaamoksen viittomakielelle tulkattuun lähetykseen valmistautuessa erityisesti yhteistyö toimittajien ja tuottajan kanssa korostuivat. Yhteistyötä täytyi tehdä paitsi ennakkomateriaalin kanssa myös tulkatun lähetyspäivän suunnittelussa. Kukaan toimittajista ei ollut työskennellyt aiemmin tulkin kanssa, joten oli tärkeää olla mukana lähetyspäivän suunnittelussa sekä markkinoinnissa. Toimittajille oli tiedotettava viittomakielen tulkin työnkuvasta sekä viittomakielisistä asiakasryhmistä. Koska näkökulmani tässä raportissa on ensisijaisesti tulkkaukseen valmistautumisessa, on mielestäni yhteistyötä tärkeää käydä läpi, sillä se oli myös osa valmistautumista tulkkaukseen.

Olimme Aino Tapperin kanssa mukana yhteistyössä jo Radio Kaamoksen alkuvaiheissa. Yhteistyö oli siis pitkäaikaista ja jo projektin alkuvaiheilta asti, mikä teki tulkkauksesta erityislaatuista. Käytimme kuitenkin tämän mahdollisuuden hyödyksi. Suurena osana Radio Kaamoksen ja tulkkauksen suunnittelussa olivat palaverit. Palavereita oli yhteensä 24, joista neljään oli jompikumpi meistä osallisena. Sovimme Tapperin kanssa, että minä pyrin tarvittaessa menemään paikan päälle Aino Tapperin ollessa mahdollisuuksien mukaan yhteydessä etänä. Päätimme, että on tarpeellista toisen vain olla paikalla. Kaikkiin palavereihin ei tulkkien tarvinnut osallistua, sillä suurimmaksi osaksi palavereissa käytiin läpi Radio Kaamoksen suunnittelua. Ainoastaan, jos suunniteltiin tulkattua lähetyspäivää, oli meidän tulkkioiskelijoiden läsnäolo tarpeen. Ensimmäinen palaverimme radio Kaamoksen osilta oli 4.2.2014. Palaverissa oli läsnä meidän tulkkioiskelijoiden lisäksi Radio Kaamoksen päätoimittaja Julia Sieppi. Palaveri tapahtui etäyhteydellä Skypein välityksellä. Keskustelimme lähinnä yhteistyömahdollisuuksista sekä tulkin roolista. Pohdimme, oliko viittomakielelle tulkattu lähetyspäivä mahdollinen. Tässä vaiheessa Radio Kaamokselta puuttui vielä tuottaja sekä tuotantolupa, eikä esimerkiksi projektisuunnitelmaa ollut. Palaverissa päätimme, että me tulkkioiskelijat teemme opiskelijaradion kanssa yhteistyötä ja olemme omalta osaltamme mukana projektissa. Tämän palaverin tar-

koitus oli siis varmistaa yhteistyö. Yhteistyö varmistui vielä seuraavassa palaverissa, joka pidettiin 22.5.2014. Tässä välissä Radio Kaamokselle oli saatu tarvittavat toimittajat ja tuottaja, joten projektin tiedettiin varmasti toteutuvan. Olin itse paikalla Oulun ammattikorkeakoululla ja Aino Tapper osallistui Skype-n välityksellä. Paikalla oli myös toimittajat, tuottaja sekä ohjaavia opettajia. Palaverissa keskusteltiin radion sisällöstä ja toteutuksesta. Tulkatusta päivästä keskusteltiin alustavasti sekä sovimme yhteistyöstä. Tilaajapalaverin olimme aikoneet toteuttaa toukokuussa 2014, mutta tätä jouduttiin siirtämään syksyyn, sillä radiolla ei ollut tuotantolupaa. Opiskelijat tarvitsivat projektilleen lehtoreilta tuotantoluvan.

Syyskuussa 2014 palasimme projektin pariin. Radio Kaamoksen saatua tuotantoluvan alkoivat ohjelmien rakenteet olla selvät. Syyskuussa myös projektisuunnitelma oli valmis ja saimme tutustua tähän samalla tavoin kuin radiota tekevät opiskelijat. Projektisuunnitelmassa selvitettiin Radio Kaamoksen ohjelmat sekä niiden sisältö ja rakenteet. Suunnitelmaan oli myös merkitty aikataulut ja markkinointi. Tämä antoi siis viitteitä tulevaan tulkkaukseen ja pystyimme suunnittelemaan omaa aikatauluamme radioprojektiin sopivaksi. Tärkeintä oli kuitenkin sopia yhteistyöstä toimittajien kanssa. Sovimme Aino Tapperin kanssa, että minä toimin meistä kahdesta yhteyshenkilönä Oulun ammattikorkeakoulun journalistiikan opiskelijoihin ja mahdollisesti myös lehtoreihin. Käytännössä olin yhteydessä lähinnä Radio Kaamoksen tuottajaan ja päätoimittajaan. Tuottajan kanssa sovimme käytännön järjestelyistä, kuten tekniikasta ja studion varaamisesta. Päätoimittaja puolestaan piti meidät ajan tasalla Radio Kaamoksen sisällön ja rakenteen suhteen.

Syksyllä 2014 järjestettiin kaksi palaveria, joissa tulkkiopiskelijoiden läsnäolo oli tarpeen. 7.11.2014 pidimme Skype-yhteyden välityksellä tilaajapalaverin, johon osallistui meidän kahden tulkkiopiskelijan lisäksi Humakin lehtori Hanna-Kaisa Turja, Radio Kaamoksen tuottaja Anna-Maija Räihä, päätoimittaja Julia Sieppi sekä ohjaava opettaja Ari-Pekka Sirviö Oulun seudun ammattikorkeakoulusta. Tilaajapalaverissa kävimme läpi molempien oppilaitosten yhteistyösopimukset ja saimme sovittua kirjallisesti yhteistyöstä. Seuraavaksi järjestettiin Radio Kaamoksen aloituspalaveri 10.11.2014. Aloituspalaverissa olivat paikalla Oulun seudun ammattikorkeakoulun kulttuurialan yksikön ohjaavat lehtorit, Radio Kaamoksen tuottaja, toimittajat ja graafikko sekä meistä tulkkiopiskelijoista mi-

nä, Noora Heikkilä. Aloituspalaverissa käytiin läpi Radio Kaamoksen projekti-suunnitelma, markkinointi ja aikataulutus. Markkinoinnille asetettiin myös aika-
taulu. Sovimme palaverissa tulkkiopiskelijoiden valmistautumisesta ja ennak-
komateriaalin saamisesta. Oli tärkeää asettaa päivämäärät ja tarkat aikataulut
esimerkiksi ennakkomateriaalin saamiseksi, jotta toimittajat saavat tarkat päi-
vämäärät juttujen tekemiseen.

Yhteistyötä oli tehtävä molemmin puolin, sillä toimittajia oli myös tiedotettava
viittomakielisestä kohderyhmästä. Tämä koostui siitä, että toimittajille selvitettiin,
mitä viittomakieliset kohderyhmät ovat sekä kertomalla viittomakielestä ja tulk-
kauspalveluista. Ennen tulkattua lähetystä toimittajat olivat myös kiinnostuneita
siitä, vaikuttaako tulkkaus lähetykseen tai juontoihin. Halusimme, että toimittajat
tekisivät lähetyksestä mahdollisimman tavallisen radiolähetyksen, joka ei poik-
keaisi muista lähetyksistä. Sovimme kuitenkin muutamia poikkeuksia. Esimer-
kiksi jinglet oli soitettava ainoastaan ennen ja jälkeen musiikkikappaleiden, jotta
kuvaan ja puheeseen syntyvä viive saadaan hävitettyä. Toimittajien oli myös
saatava jutut valmiiksi ennen tulkattua lähetystä, eikä esimerkiksi samana päi-
vänä. Näin varmistaisimme tulkkauksen laadun. Sovimme myös, että musiikki-
aiheinen Pisteitä avaruudessa-ohjelma ei tulisi lähetyspäivälle, sillä toimittajat
halusivat ottaa tässä huomioon viittomakielisen asiakasryhmän. Tulkatun lähe-
tyspäivän musiikin oli oltava poikkeuksellisesti suomenkielistä, sillä emme ko-
keneet taitomme riittävän tulkkaamaan esimerkiksi englannista suomalaiselle
viittomakielelle. Näitä poikkeuksia lukuun ottamatta ohjeistimme toimittajia te-
kemään normaalia lähetystä ottamatta liikaa tulkkausta huomioon. Esimerkiksi
puhetapaan tai juontoihin ei tarvinnut ottaa huomioon tulkkausta.

Markkinointi on tärkeä osa radiotoimintaa, sillä sen avulla radio tekee itseään ja
toimintaansa tutuksi jo olemassa olevalle sekä mahdolliselle yleisölleen. Radion
markkinointikeinoja ovat lähetys sekä erilainen radion ulkopuolinen markkinointi,
esimerkiksi mainonta. (Kujala & Lahti & Tamminen 1997, 220-222, 228.) Radio
Kaamokselle radion ulkoinen markkinointi ja erityisesti mainonta olivat tärkeitä
markkinoinnin keinoja, sillä opiskelijoiden toteuttama radio oli lyhytkestoinen ja
kohdeyleisö oli saatava lyhyellä aikavälillä. Markkinoinnille oli laskettu projekti-
suunnitelmaan oma budjettinsa. Markkinoinnissa oli tärkeää ottaa huomioon
myös viittomakielinen kohderyhmä, joten me tulkkiopiskelijatkin osallistuimme

markkinoinnin suunnitteluun. Tarkoituksena oli hyödyntää tietämystämme viittomakielisistä ja saada uusi kohdeyleisö tietoiseksi viittomakielelle tulkattusta lähetyksestä. Mainonnassa käytettiin Radio Kaamokselle suunniteltuja julisteita, joita oli jaettava mahdollisimman laajalle alueelle, erityisesti Oulun seudulle. Osassa julisteissa mainittiin tulkattu lähetyspäivä ja meidän tulkkiopiskelijoiden tehtävänä oli toimittaa näitä sopiviin paikkoihin. Toimitimme julisteita Jyväskylän yliopiston viittomakielen keskukselle ja Humakin Kuopion kampukselle. Toivoimme, että tällä tavoin radio saisi näkyvyyttä viittomakielisten asiakasryhmien keskuudessa. Julisteita oli kuitenkin rajallinen määrä budjetin takia, joten sijoituspaikat oli mietittävä tarkkaan.

Tärkein radion ulkopuolinen markkinointikeino oli sosiaalinen media. Sosiaalisella medialla tarkoitetaan mediasisältöä, joka on tuotettu sekä jaettu jonkin verkkoyhteisöpalvelun kautta yhteisöllisesti. Esimerkkinä tällaisesta verkkoyhteisöpalvelusta on Facebook. (Kotimaisten kielten keskus 2015.) Sosiaalisen median kautta pyrittiin tavoittamaan laaja kohdeyleisö. Sovimme, että tätä kautta pyrkisimme tavoittamaan myös viittomakieliset kohderyhmät. Käytössä olivat sosiaalisen median kanavista Facebook ja Instagram, joita käytettiin radio Kaamoksen markkinointiin aktiivisesti. Radio Kaamoksen tulkattun päivän markkinointi aloitettiin vasta lähetyksen käynnistyttyä, kun taas puolestaan muu markkinointi oli aloitettu aiemmin. Viimeisellä lähetysviikolla, jolloin myös tulkattu lähetyspäivä oli, aloitettiin tulkattun päivän markkinointi sosiaalisessa mediasa. Tämä tapahtui esimerkiksi Radio Kaamoksen, Humakin ja henkilökohtaisten Facebook-tilien kautta. Sovimme tuottajan kanssa, että hän ottaa myös Kuurojen Liittoon yhteyttä, jotta Kuurojen Liitto voi tiedottaa tulkattusta lähetyspäivästä. Mielestäni sosiaalinen media oli hyvä markkinointikeino, sillä sen avulla tavoitetaan nopeasti ja helposti laajakin yleisö. Radio Kaamoksen mainosjulisteesta oli tehty myös sähköinen versio, jota oli helppo jakaa eri verkkoyhteisöpalvelujen kautta. Kohdeyleisöä tavoitettiin tätä kautta, sillä viittomakielelle tulkattua lähetystä oli tilaston mukaan seurattu aktiivisesti. Lähetyksen katsojaluku ja sivustolla kävijöiden määrä tallentui, mistä kykeni päättelemään markkinoinnin onnistumisen.

Kerron seuraavaksi havainnoinnin pohjalta saatuja tuloksia yhteistyön toteutumisesta. Yhteistyössä oli tärkeää toimia jatkuvassa vuorovaikutuksessa toimitta-

jiien ja erityisesti tuottajan kanssa. Tulkkiopiskelijoina meidän oli otettava huomioon, että Radio Kaamoksen toimittajat eivät olleet aiemmin työskennelleet tulkkien kanssa. Toimittajien oli saatava perustietoa viittomakielisistä kohderyhmistä ja meidän tulkkiopiskelijoiden oli puolestaan saatava tietoa radion toimintatavoista ja lähetyksestä, sillä radiotyö ja radiolähetyksen tulkkaus oli meille täysin uusi kokemus. Tämä vaati siis molempien osapuolien joustavaa yhteistyötä. Myös markkinoinnissa tämä oli tarpeen ja pyrimmekin olemaan avuksi markkinoinnin toteutuksessa. Projektissa tuli esille, että yhteistyö toimittajien kanssa on tärkeä osa valmistautumista. Poikkeuksellisesti olimme alusta asti radion toiminnassa mukana. Tulokseksi sain siis toiminnallisuuden ja havainnoin kautta todeta tiedottamisen ja ammattitaidon jakamisen tärkeyden.

6 POHDINTA

Toiminnallinen opinnäytetyö oli omalta kannaltani mieluisa tapa toteuttaa opinnäytetyötä. Toiminnallisen osuuden kautta kykeni saamaan itselle hyödyllistä kokemusta ja käytännön tietoa, joita oli mahdollista hyödyntää raportissa havainnoinnin kautta. Havainnointi ja oppimispäiväkirja tukivat raportin kirjoittamista ja näin tulkkauksen tuomaa kokemusta pystyi hyödyntämään. Tulkkaus oli hyödyllinen kokemus, sillä tilanne oli täysin uusi ja antoi hyvää kokemusta pitkäkestoisestakin tulkkauksesta. Opiskelijan näkökulmasta jokainen tulkkaus kasvattaa ammattitaitoa. Paritulkkaus oli tässä hyvä ratkaisu, sillä yksin tulkattuna projekti olisi ollut liian haastava. Erillisten kirjallisten raporttien tekeminen oli myös hyvä ratkaisu. Radiolähetyksen tulkkausta viittomakielelle ei ole tutkittu aiemmin, joten oli hyvä, että tutkimme aihetta eri näkökulmista. Näin aihetta pystyi hyödyntämään ja tutkimaan monipuolisesti.

Työn toiminnallisen osuuden tavoitteena oli toteuttaa radiolähetyksen tulkkaus viittomakielelle, tuoda radiokulttuuria tutuiksi viittomakielisille sekä saada opiskelijaradiolle aivan uusi kohderyhmä. Radio Kaamoksen toimittajille onnistuimme tuomaan tutuksi viittomakielisiä asiakasryhmiä, mistä toivomme olevan heille hyötyä myöhemminkin työnsä parissa. Palautetta viittomakielisiltä emme saaneet, sillä emme toteuttaneet kyselyä. Tämän vuoksi ei tiedetä, kuinka moni

viittomakielinen seurasi tulkattua lähetystä. Tulkattu lähetyspäivä oli kuitenkin Radio Kaamoksen kannalta onnistunut, sillä toimittajien mukaan kuuntelijoitakin oli tavallista enemmän. Tulkkausta myös seurattiin live-streamin kautta aktiivisesti koko lähetysten ajan. Tästä voi päätellä, että tulkattu päivä herätti kiinnostusta kuuntelijoiden ja katsojien perusteella. Tästä ei voi kuitenkaan päätellä, onnistuttiinko kohderyhmälle markkinoimaan lähetystä. Viittomakielisten katsojamäärä ei ole myöskään tiedossa. Pyrimme tulkkauksella tuomaan tietoisuuteen kuulevien kulttuurin muotoa eli radiota myös kuurojen kulttuuriin. Internetin välityksellä eri mediat yhdistyvät, joten radioonkin on mahdollista saada mukaan visuaalinen elementti (Kujala & Lahti & Tamminen 1997, 7). Tämän vuoksi oli mielestämme hyvä idea tuoda radiokulttuuria myös viittomakielisille mahdolliseksi.

Kirjallisen opinnäytetyöosuuden tavoitteena oli tutkimusongelmien kautta tuoda uutta tietoa tulkkausosalalle. Tutkimusongelmat käsittelivät radiolähetysten tulkkaukseen valmistautumista ja yhteistyötä. Valmistautumisessa oli otettava huomioon radiolähetysten rakenne, toimintatavat sekä yhteistyö. Aikataulutus oli tärkeää niin meidän tulkkio opiskelijoiden kuin toimittajienkin kannalta. Päivämääristä ja tulkatun päivän sisällöstä oli keskusteltava etukäteen. Näin meille oli helpompaa valmistautua ja toimittajilla oli selkeät päivämäärät juttujen tekemiseen. Poikkeuksellisesti saimme kuvata musiikkiosuudet etukäteen, joten lähetyspäivään valmistautuessa ei tarvinnut ottaa huomioon lauluja. Valmistautuimme ensin laulujen tulkkaukseen ja vasta sitten lähetyspäivän sisältöön. Valmistautumisessa oli tärkeää ottaa huomioon jokaisen ohjelman rakenne ja suunnitella tulkkaus tätä kautta. Tärkein valmistautumistapa oli perehtyä radioon kuuntelemalla lähetystä. Mielestäni tästä on hyvä lähteä valmistelemaan radiolähetysten tulkkausta. Esimerkiksi vuorot ja tauot oli mahdollista suunnitella valmiiksi. Valmistautuessa oli siis opittava radiotyön perusteita ja toimittava jatkuvassa yhteistyössä toimittajien ja tuottajan kanssa.

Jälkeenpäin katsottuna markkinointia olisi yhteistyötä tehdessä pitänyt suunnitella huolellisemmin. Markkinoinnin olisi täytynyt olla ajoissa suunniteltua, jotta toteutus olisi ollut täsmällisempää. Esimerkiksi mainontaa ja julisteiden jakamista olisi voinut suunnitella laajemmin. Sosiaalinen media oli kuitenkin markkinoinnin ja kohderyhmien kannalta hyvä ratkaisu, sillä näin laaja markkinointi oli

mahdollista toteuttaa nopeasti. Ei ole selvillä, tavoittiko markkinointi täsmällisesti kohderyhmää, sillä ei tiedetä, kuinka moni viittomakielinen seurasi tulkattua lähetystä. Tulkkauksesta olisi ollut hyvä saada palautetta, esimerkiksi shoutboxin kautta. Toimittajia olisi pitänyt ohjeistaa selittämään lähetyksessä shoutboxin tarkoitus, jotta tämän tarkoitus tulisi selville myös asiakasryhmille, joille radiokulttuuri oli uusi. Shoutboxiin oli tarkoitus kommentoida lähetystä ja tätä kautta olisi voinut saada viittomakielisiltä asiakasryhmiltä palautetta. Lähetyksessä shoutboxin merkitys saattoi jäädä epäselväksi ja tämä olisi pitänyt huomioida ennen tulkkausta. Markkinoinnin avulla kuitenkin saatiin katsojia tulkatulle lähetyspäivälle, vaikka ei ole tiedossa, olivatko katsojat haluttua kohderyhmää. Tästä voi tehdä johtopäätöksen, että markkinointi oli osittain onnistunutta, sillä katsojia oli koko lähetysten ajan.

Tulosten kannalta on myös tärkeää pohtia, kuinka yleistettävissä ne ovat (Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 2010, 264). Tämä kertoo yleistettävyyden lisäksi tulosten luotettavuudesta, jota on syytä myös pohtia. Käytin opinnäytetyössäni havainnointia, toiminnallisuutta ja oppimispäiväkirjaa tutkimusmenetelminä tutkimusongelmien selvittämiseen. Vilkan (2006, 112) mukaan havainnoissa on aina esillä tutkijan oma vaikutus, eikä puhtaita havaintoja tämän vuoksi ole. Tulokset eivät siis ole mielestäni laajasti yleistettävissä, sillä tulokset on saatu omien havaintojeni ja oppimiskokemuksieni pohjalta. Tutkija itse vaikuttaa pitkälti tutkimukseen ja hän tuottaa havainnot itse (Vilka 2006, 110). Tulokset eivät siis ole yleistettävissä kaikkiin radiolähetysten tulkkaukseen, mutta niitä voidaan käyttää apukeinona valmistautumisessa. Tulosten luotettavuuteen on siis suhtauduttava kriittisesti, sillä ne perustuvat puhtaasti omiin oppimiskokemuksiini ja kokemuksen kautta tehtyihin havainnoiteihin.

Jatkotutkimuksessa olisi hyvä tietää, kokevatko viittomakieliset tällaiset tulkkaukset hyödyllisiksi. Emme saaneet tältä kohderyhmältä palautetta ja olisi hyvä tietää kokemuksista. Kyselyn avulla olisi voinut saada palautetta hyödyllisyydestä, mutta kyselyn toteuttamiseen emme olleet varanneet Tapperin kanssa riittävästi aikaa. Tutkimusta voisi hyödyntää myös muiden samankaltaisten tulkkausjärjestämiseen. Tässä työssä ei ollut enää resursseja tehdä kyselyä kohderyhmän kokemuksesta ja tulkkauksen hyödyllisyydestä. Olisi kuitenkin tärkeää tietää, kuinka tällainen kuulevien kulttuuriin olennaisesti kuuluvan radion tuomi-

nen viittomakielisille koetaan. Tulkkauksen hyödyllisyys olisi hyvä tietää. Tämä olisi mielestäni hyvä jatkotutkimus liittyen radiolähetyksen tulkkaukseen.

LÄHTEET

Finlex 2015. Laki vammaisten henkilöiden tulkkauspalveluista. 5§, 6§, 10§, 13§. Viitattu 7.1.2015. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2010/20100133>.

Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 1997. Tutki ja kirjoita. 15.-16. painos. Helsinki: Kirjayhtymä Oy.

Hynynen, Heidi & Pyörre, Susanna & Roslöf, Raija 2003. Elämä käsillä. Viittomakielentulkin ammattikuva. Diakonia- ammattikorkeakoulu. 11, 13, 17, 45, 60, 66, 67, 70, 71, 78, 79.

Hytönen, Niina & Rissanen, Terhi (toim.) 2006. Käden käännteessä. Viittomakielien kääntämisen ja tulkkauksen teoriaa sekä käytäntöä. Helsinki: Oy Finn Lectura Ab. 16, 18, 19, 71, 74, 109, 129, 165, 171, 172.

Ismo Alanko 1995. Taiteilijaelämää. Taiteilijaelämää. Poko Rekords.

Jantunen Tommi 2003. Johdatus suomalaisen viittomakielen rakenteeseen. Helsinki: Finn Lectura .

Kalela, Esa 2010. Etiikka tulkkaustilanteissa viittomakieli- ja kuulovammaisalla. Helsinki: Kuuloliitto ry

Kotimaisten kielten keskus 2015. Julkaisut. Kielipalstat. Kuukauden kielijutut. Yhteisöllinen mielummin kuin sosiaalinen media. Viitattu 20.3.2015. http://www.kotus.fi/julkaisut/kielipalstat/kuukauden_kielijutut/kielijutut/yhteisollinen_mieluummin_kuin_sosiaalinen_media.

Kotimaisten kielten keskus, kielitoimiston sanakirja 2015. Beibi. Viitattu 27.2.2015. <http://www.kielitoimistonsanakirja.fi/netmot.exe?motportal=80>.

Kujala, Tapio & Lahti, Jari & Tamminen, Heikki 1998. Radiotyön perusteet. Johdatus suoran lähetyksen tekemiseen. Tampere: Gaudeamus. 7, 9, 21, 28, 33, 34, 115, 118, 119, 220, 222, 228.

Kuurojen Liitto 2015. Historia. Viitattu 8.1.2015. <http://www.kl-deaf.fi/fi-FI/historia/>.

Kuurojen Liitto 2008. Suomen viittomakielten kielipoliittinen ohjelma 2010-2015. Viitattu 16.3.2015. <http://www.kl-deaf.fi/Page/3e95013a-f447-4f74-9c10-1b5f075dee5d.aspx>.

Kuurojen Liitto 2015. Suvi Suomen viittomakielten verkkosanakirja. Suomi. Suomenkielinen haku. Ihastua, artikkeli 1143. Viitattu 27.2.2015. http://suvi.viittomat.net/wordsearch.php?a_id=1143&word_search=ihastua&offset=0&sssf=0&mpw=1.

Kuurojen Liitto 2015. Suvi Suomen viittomakielten verkkosanakirja. Suomi. Suomenkielinen haku. Pimeä, artikkeli 164. Viitattu 14.3.2015. http://suvi.viittomat.net/wordsearch.php?a_id=164&word_search=pime%C3%A4&offset=0&sssf=0&mpw=1

Kuurojen Liitto 2015. Suvi Suomen viittomakielten verkkosanakirja. Suomi. Suomenkielinen haku. Rakas, artikkeli 169. Viitattu 27.2.2015. http://suvi.viittomat.net/wordsearch.php?a_id=169&word_search=rakas&offset=0&sssf=0&mpw=1.

Kuurojen Liitto 2015. Viittomakieli. Viitattu 5.1.2015. <http://www.kl-deaf.fi/fi-FI/Viittomakieli/>.

Kuurojen Liitto 2015. Viittomakieliset. Viitattu 3.1.2015 <http://www.kl-deaf.fi/fi-FI/Viittomakieliset/>.

Kuutti, Heikki 2006. Uusi mediasanasto. Jyväskylä: Atena kustannus Oy.

Leppänen, Ari & Heino, Timo-Erkki & Mäntymäki Eeva (toim.) 2010. Yleisradio median murroksessa. Tampere: Vastapaino. 25, 26.

Nieminen, Hannu & Saarikoski, Petri & Suominen, Jaakko (toim.) 2000. Uusi media ja arkielämä. 2. painos. Turku: Gummerus.

RadioMedia ry 2015. Radiomainonta. Radio mediana. Suuren yleisön media. Viitattu 16.2.2015. <http://www.radiomedia.fi/radiomainonta/radio-mediana/suuren-yleison-media>.

RadioMedia ry 2015. Radiomainonta. Tutkimustietoa radion kuuntelusta. Radiota kuunnellaan verkossa. Viitattu 16.2.2015. <http://www.radiomedia.fi/radiomainonta/tutkimustietoa-radion-kuuntelusta/radiota-kuunnellaan-verkossa>.

RadioMedia ry 2015. Toimiala ja edunvalvonta. Radiotoimiluvat. Viitattu 20.3.2015. <http://www.radiomedia.fi/toimiala-ja-edunvalvonta/radiotoimiluvat>.

RadioMedia ry 2015. Toimiala ja edunvalvonta. Radion tehtävät. Viitattu 20.3.2015. <http://www.radiomedia.fi/toimiala-ja-edunvalvonta/yksityinen-radio-suomessa/radio-osana-yhteiskuntaa>.

Stig 2014. Roy Orbison. Warner Music Finland.

Suomen viittomakielen tulkit ry 2015. Koulutus. Viitattu 8.1.2015. <http://www.tulkit.net/viittomakielen-tulkit/koulutus>.

Suomen YK- liitto 2014. YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista ja sopimuksen valinnainen pöytäkirja. Viitattu 12.11.2014. http://www.ykliitto.fi/sites/ykliitto.fi/files/ykn_vammaissopimus_uudistettu_painos_2012.pdf.

Vilka, Hanna 2006. Tutki ja havainnoi. Helsinki: Tammi.

Vilkka, Hanna & Airaksinen, Tiina 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. 1.-2. painos Helsinki: Tammi.